

SPIRITISMI

CARL DU PREL

SPIRITISMI

KIRJOTTANUT

T:RI CARL DU PREL

SAKSANKIELESTÄ
SUOMENTANUT

SIIMES KANERVIO

HELSINKI 1909

G. W. EDLUNDIN KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ

HELSINGISSÄ 1909
HELSINGIN UUSI KIRJAPAINO-OSAKEYHTIÖ

DIGITALISOITU NÄKÖISPAINOS, 2006

Johdanto.

Vaikka nykyaikainen spiritismi on saanut miljonien ihmisten tunnustuksen niitten tosiasiaain perusteella, joita se 45 vuoden kuluessa on esittänyt varsin lukuisasti, niin ei julkinen tiede sittenkään halua pitää sitä arvossa. Väitetään, ettei se ole elävässä suhteessa nykyaikaiseen tieteeeseen; että sen kaikki ilmiöt perustuvat hatariin arveluihin, ja ettei se kestä tieteellistä tarkastelua.

Tässä kirjasessa näytetään toteen, että ensimmäinen väite perustuu tietämättömyyteen spiritismin suhteesta julkiseen tieteeeseen, että toinen väite johtuu spiritismin ilmiöopin tuntemattomuudesta, ja että kolmaskin väite, joka näihin saakka jokaisessa vakavassa yrityksessä on kumottu, myöskin myöhemmissä kokeissa on huomattu aiheettomaksi.

Siitä huolimatta en saata toivoa, että tämä kirjanen muuttaisi julkisen tieteen tuomiota. Eihän ole tieteitien historiassa uutta se, että tosiasioita kierretään vaaleksi. Se on pikemminkin sääntönä. Goethe sanoi jo aikanaan, että vanhojen aatteitten edustajat juuri katkerimmin vihaavat uusia; ja kun vanhan käsityksen edustajat ovat vuosikymmeniä itsepintaisesti pysyneet langettavan tuomionsa kannalla, jopa pitäneet tarpeettomana edes tutkiakaan asiaa, niin tuntuu heistä vai-

kealta peruuttaa tätä tuomiota, koska se olisi samaa kuin tunnustaa suuremmoinen ja pitkäaikainen erehdys.

Tämä kirjanen ei kuitenkaan edellytä sitä, että lukijat olisivat jo edeltäpäin vakuutettuja asiasta. Se on pikemminkin tarkotettu sellaisille, jotka vielä epäilevät ja haluavat toistaiseksi syventyä asiaan. Ja heihin nähdén tulén varmaan saavuttamaan tarkoitukseni.

Münchenissä, maaliskuulla 1893.

T:ri Carl du Prel.

Suomalaisen painoksen esilauseeksi.

Suomen kansalla on ikimuistoisista ajoista saakka ollut erikoinen harrastus syvälliseen mietiskelyyn, syvien syntyjen tutkimiseen. Siitä on todistuksena kansanrunoutemme kokonaisuudessaan, ja erityisesti loit-surunous. Sitä todistaa sekin, että entisinä aikoina naapurikansat pitivät suomalaisia suurina noitina, jotka kykenivät saamaan avukseen luonnon salaperäisiä haltijavoimia saattoivat »langeta loveen» y. m. ihmeitä suorittaa. Tämä muinaisaikuinen salaisten voimien kunnioitus elää vielä niin syvällä kansan elämän juurissa, että vielä meidän päivinämme, sivistyksen hehku-lampun jo valaistessa kaikkialle maassamme, jokapäiväisessä elämässä maaseuduilla, varsinkin syrjäseuduilla uskomattomassa määrässä käytetään noitakeinoja.

Ja mitäs kummaa siinä on, että yksinkertainen mökinmuija Suomen saloilla vie pienen leppäarkkusen kirkon kivijalkaan, kun tauti kovasti ahdistaa ukkoa, jos kerran sivistyksen valtaväylillä Lontoossa, Parisissa, Berlinissä y. m. sellaiset tieteen ylimmäiset papit, joilla on ollut tilaisuutta tarpeekseen lämmitellä tieteitten ahjon ääressä, täydellä vakaumuksella uskovat sielun kuolemattomuuteen ja vainajien henkiin! Onhan ihmis-elämä kuitenkin kaikitenkin niin hämärää, salaperäistä ja sattumanvaraista. Ratkaisematta on vielä suurin ar-

votus luonnossa: ihminen itse. Yhä tuijottaa rajattoomaan avaruuteen egyptiläisten sfinksi, ja lieneekö yhtään edistytty ihmissielun salaisuuksien selittämisessä siitä lähtien, kun Sokrates lausui kuuluisan kehotuksensa: tunne itsesi?

Ottamalla huomioon kansamme perinnäinen harrastus sielunelämään yleensä ja niihin voimiin erityisesti, jotka siihen vaikuttavat, lienee tällä teoksella elämisen oikeus suomenkielisessäkin asussa. Jotka jo ennestään uskovat henkimaailmaan, he saanevat tästä uutta vahvistusta itselleen; jotka taas eivät usko, he näkevät tässä ainakin vakavan harrastuksen koettaa selittää kaikille ihmisille niin mielenkiintoisia kysymyksiä kuin on sielunelämä ja ihmisen elintoiminnan mahdollisuudet. Olkoon, että spiritismi, henkioppi, paikottain jonkun mielestä on eksynyt harhapoluille, olkoon, että spiritistit, henkiopin tutkijat, liian herkkäuskoisesta tekevät johtopäätöksiään jonkun mielestä, itse asia ei siltä menetä arvoaan eikä viehätystään. Ja vaikkamme ehkä aina jaksaa uskoakaan jonkun todellisen keisarikunnan venäläisen valtioneuvoksen tieteellisiin väittämiin, niin emme juuri mielellämme kaiketi haluaisi merkitä pelkiksi silmänkääntäjiksi sellaisia tiedemiehiä kuin englantilainen fysikan professori Crookes ja ranskalainen tähtitieteen professori Flammarion, jotka ovat spiritistejä, mutta samalla saaneet maailmanmainetta omien tieteittensä aloilla.

Kun tohtori *du Prel'in* teos alkukielellä on ilmestynyt jo joitakuuta vuosia sitten, jotenka spiritistinen tiede on voinut saada uusia voittoja viimeaikoina kulkemallaan kokeellisella tiellä, ja kun toisaalta salatieteisiin perehtymättömälle on tärkeitä saada täydennykseksi kuulla jonkinverran toisella kannalla olevien spiritistien

mieltä, niin lieene paikallaan ottaa tähän muutamia kohtia professori Flammarionin viimeisestä teoksesta salatieteitten alalta.¹

»Olen täysin vakuutettu siitä, että sielu elää ruumiin kuoltua», sanoo hän johtopäätöksissään s. 585. »Mutta mitään ehdottomasti pätevää todistusta ei ole siitä, että se ilmenisi aisteilla havaittavaksi spiritististen kekkeitten kautta. En pidä tätä olettamusta edes todennäköisenä.

Jos vainajien sielut jäisivät meidän ympärillemme, meidän tähdellemme, niin tämä näkymätön väestö kasvaisi päivässä 100,000, noin 36 miljonaan vuodessa, 3 milliardia 620 miljonaan vuosisadassa, 36 milliardia kymmenessä vuosisadassa j. n. e., kun ottaa huomioon ihmisten kuolevaisuuden tältä taivaankappaleella.

Saattaa kyllä otaksua, etteivät kaikki ihmisolennot elä kuoleman jälkeen, vieläpä että heidän sielunsa yleensä on niin kehittymätön, itsetiedoton ja vähäpätöinen, että se melkein sulautuu eteriin, yhteiseen säiliöön, kuten eläinten sielut. Mutta ajattelevien ihmisten sielut, jotka ovat tietoisia elostaan, eivät kadota personallisuuttaan, vaan jatkavat kehitystään. Voi pitää luonnollisena, että ne erityisissä olosuhteissa voivat ilmestyä. Eivätkö ”oikeusmurhien kautta henkensä menettäneet vainajat tulisi puolustamaan viattomuuttaan? Mikseivät murhatut ilmestyisi syyttämään murhaajiaan? Mikseivätpä lapsivainajat tulisi lohduttamaan itkeviä vanhempiaan?

Sananparsa sanoo, etteivät vainajat palaa. Se väite ei ole ehkä tosi, mutta harvoin he palaavat, varsin

¹ „Les forces naturelles inconnues”, („Tuntemattomat luonnonvoimat.”) Paris, 1907.

harvoin, eikä heidän ilmestymismuotonsa luonnetta varmuudella tunneta. Ei ole vielä todistettu, että he olisivat todellisia vainajia.

Turhaan minä olen mediumikokeista etsinyt siihen varmuutta.¹ Ja käsittämätöntä onkin miksi henget tarvitsisivat mediumin apua, jos kerran elävät meidän ympärillämme. Heidän pitäisi olla osa suurta luontoa, joka käsittää kaiken olevaisen.

Mutta miksi heidän ilmestymisensä pitäisi olla tuloksena viiden tai kuuden kokeilijan yhdessäolosta?

Se ei ole ensinkään todennäköistä.

Saattaa tosin olla, että henget meidän ympärillämme eivät tavallisesti voi tulla näkyviin, kuultaviin tai kosketeltaviin, eivät voi synnyttää valoilmiöitä silmäverkkomme kiihottamiseksi, eivät ääniaaltoja värähtelemään, eivät saada aikaan kosketuksia. Silloin saattavat mediumin kyvyt olla välttämättömiä heidän ilmestymiselleen.

Tarkastettavanani on useita tuhansia »henkien» antamia ilmotuksia. Niissä ei ole mitään varmaa lähtökohtaa selitykselle. Ne ovat järjettömiä.

Useimmat koeistunnoissa todennetut ilmiöt, kuten koputukset, huonekalujen siirtyminen, koputuskieli y. m. ovat lapsellisia, vastaukset usein naurettavia, ja tuntuivat enemmän kujeilulta kuin vakavalta puhelulta. Se on pantava merkille.

Mitäpä huvia vainajien sieluilla olisi sellaisesta.

Koko olettamus tuntuu järjettömältä.«

Mitä mediumiin tulee, on prof. Flammarion sitä mieltä, että häneen perustuvat useimmat, ehkä kaikki ilmiöt.

¹ Mainittakoon, että prof. Flammarion on paljon kokeillut m. m. kuuluisan Eusapia Paladinon kanssa.

Siitä syystä ehdottaakin hän otettavaksi käytäntöön toisen nimityksen hänelle, nim. dynamogène, voimansynnyttäjä, koska sana medium, merkiten välittäjää, ei ole enää paikallaan.

»Samoin kuin peilin avulla», sanoo hän, »voimme tivistää valoa, lämpöä, eteri- ja sähköaaltoja voimakeskukseksi, samoin voi ajatella kokeilijain ja istunnossa läsnä olijain tivistävän sieluvoimansa mediumiin, voimansynnyttäjään, joka sitten sillä voimalla toimii. Ihmiselimistön vielä tuntemattomat kyvyt, aivot, astraliruumis, voivat olla mediumissa tällaisena peilinä. Ja tällaisena peilinä hän ehkä voi ottaa vastaan kaukaisien sielujen vaikutuksia.»

»En väitä», sanoo hän, »ettei henkiä olisi. Päinvastoin on minulla täysi syy uskoa niitten olemassaoloon. Mutta kokeellisen tutkimustavan uskollisena noudattajana ajattelen, että ensin on tyhjennettävä yksinkertaiset, luonnolliset selityspäruusteet, ennenkuin mennään kaukaisempiin.»

»Jos avaruudessa on», sanoo hän, »meille vielä toistaiseksi aisteillamme käsittämättömiä olennoita, ilmahenkiä, gnomeja tai larveja, joista m. m. Goethe puhuu, niin ne ovat luonnollisia eivätkä yliluonnollisia: ne ovat luonnossa, sillä luonto sisältää kaiken olevaisen. Yliluonnollisuutta ei ole olemassa. Tieteen velvollisuus siis on tutkia tätä kysymystä kuten muitakin.»

»Spiritistien pitäisi», sanoo hän, »noudattaa yhä suurempaa vakavuutta tieteellisissä tutkimuksissaan saadakseen varman pohjan.

Tulevaisuuden uskonto on tieteen uskonto. Totuus on vaan yksi.»

Vielä uudelleen hän huomauttaa, että vaikka hän uskoo henkien olemassaoloon, niin spiritistiset kokei-

lut *eivät sitä todista*. Ilmiöt voidaan selittää mahdollisesti syntyneiksi ilman henkien apua, perustuen fysiologialle vielä tuntemattomiin voimiin kokeilijoissa ja erittäinkin mediumeissa. Tämä mediumista valuva tai säteilevä sielunvoima saa mahdollisesti aikaan esim. pöydän nousemisen.

»Mikä siis on tämä sielunvoima?» kysyy Flammation. »Vaikeata on siitä saada selvää, kun emme aisteillamme voi sitä tajuta. Vaikeata on sen olemassaoloa kieltääkin, kun on niin paljon täydellä varmuudellakin todennettuja ilmiöitä, joissa toimii toistaiseksi tietelle tuntematon mekaninen voima. Jos otaksumme sielujen kuolemattomuuden, niin mitä niistä tulee? Missä ne asustavat? Tähän voidaan vastata, etteivät vajavaisten aistiemme kautta saadut käsitteet ajasta ja tilasta vastaa luonnon todellista aikaa ja tilaa, että meidän mittamme ovat oleellisesti suhteellisia, ettei sielulla ja hengellä mahdollisesti ole mitään tilaa avaruudessa. Voidaan myöskin ajatella, etteivät kaikki sielut ole yhtäläisiä, vaan että niitä on ylempiä ja alempia, että jotkut ihmisolennot tuskin tietävät olemassaoloaan, että kehittyneemmät sielut itsestään tietoisina kuoleman jälkeenkin säilyttävät yksilöllisyytensä, voivat jatkaa kehitystään, kulkea maailmasta maailmaan. Mutta olisivatko itsetiedottomat sielut kuoleman jälkeen sen viisaampia kuin eläissäänkään? Miksikä kuolema heille antaisi täydellisyyden? Miksikä se tuhmasta tekisi neron? Miksikä ilkeästä hyvän? Miksikä tietämättömästä oppineen?

Otaksumatta siis, että nämä ilmiöt todistavat henkien olemassaolon, me kuitenkin tiedämme tässä olevan kysymyksen *jostakin muusta* kuin tavallisesta aineesta, fysiologisesta tai elimellisestä.

Tässä on kyseessä jokin voima, joka nykyisille tiedoillemme on tuntematon.

Jonakin päivänä ehkä voimme päästä arvotuksen perille tutkimalla puolueettomasti, vapaasti, ja kokeellista tutkimustapaa noudattamalla, ei etukäteen mitään kieltämällä, mutta hyväksymällä sen, mikä riittävän varmasti on todennettu.» — Sillä kannalla on prof. Flammarion.

* * *

Suomennostyötä hieman vaikeuttavat monimutkaiset ja hämärällaiset käsitevivahdukset ja määritelmät. Onhan tässä sitäpaitsi kysymys asioista, jotka yleensä ovat tavattomia, ja joille siitä syystä ei kielessä ole vastineita.

Meillä Suomessa on täytynyt ponnistaa kaikki voimat pysyäksemme edes suurten sivistyskansain kanta-päillä muilla tieteitten aloilla, jotenka salatieteet ovat jääneet syrjään; sitäkin suuremmalla syyllä, kun ajan yleisen katsantotavan mukaan niitä pidetään tarpeettomina, naurettavina ja parhaassa tapauksessa ehkä henkisenä herkutteluna.

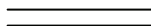
Siksipä onkin suomenkielinen kirjallisuus tällä alalla vähälukuinen, ja kielenkäyttö viljelemätön.

Vasta-alkajalle mainittakoon sanaselitykseksi muutamista vierasperäisistä sanoista, joita kaikissa kielissä poikkeuksetta näkyy käytetyn, että *spiritismi* johtuu latinalaisesta sanasta *spiritus* = tuulahdus, hengähdys, henki, ja voitaisiin ehkä kääntää sanalla henkioppi, tai oppi vainajien hengistä; *spiritisti* ehkä sanalla henkiopin-tutkija. *Mediumi* johtuu latinalaisesta sanasta *medius* = keskellä oleva, ja voitaneeh ehkä kääntää sa-

nalla välittäjä, koska häntä pidetään vainajien henkien ja ihmisten keskinäisten tiedonantojen välittäjänä. *Animismi* johtuu latinalaisesta sanasta anima = tuulenhenki, sielu, ja vastaa spiritististä sieluoppia. *Hypnotismi* johtuu kreikkalaisesta sanasta hypnos = uni, ja voitaneeh ehkä suomentaa sanalla unioppi. *Hypnosi* on unitila, johon herkkähermoinen ihminen voidaan saada eri menettelytavoilla, ja jossa tilassa salatieteilijät väittävät hänen voivan joko itse ulottaa sielunvoimansa ja saada se ainekstumaan (animistiset ilmiöt), tai olla yhteydessä vainajien henkien kanssa (spiritistiset ilmiöt). *Suggestio* on latinalainen sana ja merkitsee allepaneminen, lisääminen, tarkoittaa sitä vaikutusta minkä kokeilija voi tehdä unitilassa olevaan mediumiin. *Somnambulismi* johtuu sekin alkujaan kreikkalaisesta sanasta hypnos = uni, ja lähinnä latinalaisesta muodosta somnus = uni, tarkoittaa unitilassa olevan mediumin välityksellä tapahtuvia ilmiöitä ja niitten tutkimista.

Aluksi vierailta tuntuvat suomalaiset vastineet selin-nevät itse asioitten yhteydestä.

Suomentaja.

I.

Kuinka minä tulin spiritistiksi.

Spiritismi on nykyään vielä epäilemättä epämääräisin kaikista tieteistä ja pysyykin kaiketi sellaisena joitakin aikoja. Se johtuu ilmeisesti siitä, että siltä näyttää puuttuvan elävä suhde nykypäivinä tunnustettuun julkiseen tieteeseen, jopa se näyttää vetävän sille suorastaan vastahankaakin. Mutta todellisuudessa ei ole asian laita niin. On olemassa säikeitä, jotka kiinnittävät spiritismin muihin tieteenhaaroihin; kun ne paljastetaan, tulee se miellyttävämmäksi, siltä katoaa epämääräinen näkönsä, ja epäilijäkin haluaa mielemmin kuulla siitä puhuttavan. Haluan niinollen täyttää sen aukon, joka näyttää erottavan spiritismin muusta tieteestämme; ei tosiaankaan puutu yhdyksiä, niitä vaan ei tarpeeksi tunneta. On olemassa tieteellisiä astuinkiviä, joita myöten pääsee spiritismin rannalle niin, ettei tarvitse taikauskon suota pitkin rämpiä.

Kun minä noin parikymmentä vuotta sitten jouduin sellaiseen asemaan, että saatoin opinnoitani koko innollani harrastaa, tutkiskelin minä, niinkuin koko maailma siihen aikaan, darvinismia. Filosofisista opinnoista kun jatkoin, niin miellytti minua luonnollisesti suuresti darvinistinen iskusana »kehitys». Kun se jo geologiassa ja historiassa oli omaksuttu, niin ei se minua oudoksuttanut, että tämä käsityskanta tuli määräväksi myöskin biologisessa tieteessä. Sen näennäis-

nen myöhästyminen selvenee niistä havaintoa vaikeutaneista pitkistä aikakausista, jotka vallitsevat biologisessa kehityksessä, verrattuna historialliseen, ja siitä, että biologisella alalla kehityksen tekijät ovat laadultaan varsin monimutkaiset.

Darvinismin filosofinen ydinajatus on se, että biologinen tarkotuksenmukaisuus, elimistöjen mukautuminen niitä vallitseviin olosuhteisiin, ei johdu suorastaan luonnosta, vaan että tapahtuu välillinen tarkotuksenmukainen valinta, joka synnyttää elämän muotojen edelleenkehittymistä s. o. kohoamista. Epätarkotuksenmukainen ei ole elinvoimaista, se häviää, ja siten on luonnollinen kehitys se, että tarkotuksenmukainen yksin jää ja perinnöllisyyden kautta säilyy.

Kun kehitys kaikilla aloilla välillisen valinnan kautta saa aikaan tarkotuksenmukaisuutta, niin luonnistuu tämä työ näkyvimmin siellä, missä kehityksen tekijöitä on vähimmin ja missä ne ovat yksinkertaisimmat. Ihanteellisin ala tässä suhteessa on epäilemättä tähtitiede. Tässä on rajotettu tehtävä, selittää tähtien liikunnan tarkotuksenmukainen laatu, ja siinä — se on pääasia — on olemassa vaan yksi ainoa kehityksen tekijä: painovoima.

Ryhdyin siitä syystä tutkimaan tähtitiedettä, löytääkseni tällä epäelimellisellä alalla selvempänä kuin biologian alalla välillisen tarkotuksenmukaisuuden valinnan. Kirjelmä, jossa olen sitä koettanut selittää, on »Entwickelungsgeschichte des Weltalls» (Ernst Günther, Leipzig 1882). Darwinin viimeisiä kirjeitä on se, jossa hän minua kiittää tämän kirjutuksen lähettämisestä.

Joka filosofisessa mielessä tähtitiedettä tutkii, se joutuu lopulta miettimään, mitä olennoita mahtaa olla toisilla taivaankappaleilla. Siitä kysymyksestä on paljo

kirjotettu, mutta enemmän mielikuvituksella kuin järjellä. Mutta mitenkäpä tätä kysymystä pitäisi tieteellisesti käsitellä? Vastausta tähän kysymykseen olisin tuskin koskaan löytänyt, jollei professori Ernst Kapp juuri siihen aikaan olisi lähettänyt minulle teostaan »Philosophie der Technik» (Westerman, Braunschweig 1877). Tästä kirjasta itsestään en tosin löytänyt vastausta yllämainittuun kysymykseen, mutta se on kirjan jatkoviivalla, ja vaikka Ernst Kapp aluksi, kun asiasta hänelle kirjoitin, pudisteli päätään sillan rakentamiselle teknikasta tähtien asukkaisiin, oli hän siltä myöhemmin yhtä mieltä kanssani kysymyksen ratkaisuun nähden.

Kapp on nim. osottanut, että ihmisen elimistössä on erilaisia teknillisiä problemeja, että siis elimistön tutkiminen saattaa johtaa teknillisten problemien ratkaisuun. Mainitakseni vaan yhden esimerkin: silmäproblemi voitiin selittää vasta sitten, kun oli keksitty camera obscura. Elimellistä alaa täydentää siis teknillinen; henki on luonnon jatkoa.

Monistiselle maailmankäsityksellekään ei se ole oudouksuttavaa. Niinpä minulla oli otettavana enää lyhyt askel, tunnustaa yllämainittu täydennys molemmilla aloilla molemminpuoliseksi. Jos on olemassa elimellisiä problemeja, joita meidän taivaankappaleellamme voidaan myöskin teknillisesti ratkaista, niin on todennäköistä, että niille broblemeille, joita tällä tähdellä voidaan ratkaista vaan teknillisesti, on olemassa elimelliset vastakohtansa toisissa olosuhteissa, s. o. toisilla tähdillä. Voidaan ajatella mahdolliseksi olennoita, joilla on elimellisessä muodossa teleskopi, mikroskopi ja spektroskopi. Meidän teknikastamme voidaan siis ainakin analogiapäätöksiä tehdä toisten tähtien olennoitten fyysilliseen rakenteeseen.

Kirjotuksessani »Die Planetenbewohner» (Günther, Leipzig 1880) tein toisenkin kysymyksen, nim. mitenkä tieteellisesti voidaan käsitellä toisten tähtien asukkaitten henkistä olemusta. Tämän kysymyksen ratkaisuun antoi minulle aiheita jo kuollut venäläinen kirjailija Ernst von Bähr, Pietarin yliopiston presidentti. Hänen teoksessaan »Reden, gehalten in wissenschaftlichen Versammlungen» (Schmitzdorff, Petersburg 1864) sisältää (I. 240—284) varsin merkillisen tutkielman: »Welche auffassung der Natur ist die richtige?» Siinä esitetään selvästi lukijalle se suhde, jossa luomamme maailmankäsitys on aisteihimme ja järkeemme. Pieni kosketus aivoihimme muuttaisi koko maailmankuvan. Maailma tosin olisi sama, mutta sitä katseltaisiin toisella tavalla, sitä ei enää tunnettaisi. Voi ajatella olevan lukemattomia elämänmuotoja muilla tähdillä, ja kaikki nämä maailmat ovat kuitenkin perusteeltaan samaa. Meidän elimistömme soveltuu vaan yhdellaiseen eterivärahtelyyn. Emme tiedä kuinka monellaaisesti se värahtelee; mutta olennot, jotka soveltuvat toisellaiseen värahtelyyn, saavat kokonaan toisellaisen maailmankuvan, toiset tiedot, ja toisen toimintatavan.

Kuten tästä näkyy, on salatiede (Occultismus) darwinismin jatkoviivalla; se on yliaistillista darwinismia, ja siinä aukenee mielikuvitukselle laaja valtakunta. Mutta tieteellisesti voimme tätä kysymystä käsitellä vaan silloin, kun lähtöperusteenamme on tosiasioita, s. o. jos kahden maailman välillä, joitten asukkaat elävät erilaisella tieto- ja toiminta-asteella, on olemassa rajakosketuksia, jotka antaisivat aiheita varsin merkillisiin ilmiöihin. Sellaisesta kuultiin jo siihen aikaan paljon puhuttavan. Spiritistit puhuivat juuri siitä mitä minä etsin. Niinpä siis olin pakotettu tutkimaan, saat-

toiko tämän spiritismin totuuteen luottaa. Siihen aikaan muuten tutkiskelin tätä alaa vaan muutamia kuu-
kausia; minun täytyi jo silloin heti tunnustaa, että oli
mahdotonta käsitellä spiritismiä tieteellisesti, ja että se
jäi meille käsittämättömäksi, niinkauvan kun sitä erotti
muista tieteenhaaroista niin leveä juopa. Minun täytyi
siis etsiä jotakin välijäsentä, ja kun minä saatoin käyt-
tää ainoastaan tosiasioita, niin juolahti mieleeni kysy-
mys, eikö mahdollisesti ihmisessä itsessään erikoisissa
olosuhteissa olisi huomattavissa jotakin säännöstä-
poikkeavaa tieto- ja toimintatapaa. Näistä seikoista puhu-
taan laajasti somnambulismi-kirjallisuudessa, ja siksipä
se näyttikin minusta parhaalta johdannolta spiritismiin.
Somnambuleilla on kieltämättä sellaisia kykyjä, joita
ei fysiologisesti voida selittää, esim. kaukonäkö ja kau-
kotoiminta. Ajottain kaukonäköä on mahdoton selit-
tää ruumiillisista aivosoluista lähteneeksi. Joka siis
panee merkille vaan kerrankin yhden kaukonäkötapauk-
sen, hänen täytyy luonnollisesti edellyttää tämän ky-
vyn omistajaa, jonka täytyy olla ruumiillisesta ihmi-
sestä eriävä ja siitä riippumaton. Mutta sitä omistajaa
emme tunne; me emme tunne somnambulien kykyjä,
emmekä voi niitä mielivaltaisesti käyttää. Siitäpä joh-
tuu, ettei itsetietoisuutemme uletu koko olentoomme.
Meissä siis on kätkeytynä, peitossa maalliselta itsetie-
toisuudeltamme jokin olio (Wesenskern), joka näkyy
soveltuvan ulkonaiseen maailmaan kokonaan toisin
kuin ruumiimme. Se on salaisten kykyjen omistaja.
Ihminen on siis kaksoisolento, ja maallinen ruumiilli-
suus ja siihen perustuva tietoisuus muodostaa siis
toisen osan olentoamme. Siten herää jälleen eleille
kysymys kuolemattomuudesta, joka tieteelle on hämärä
vaan siitä syystä, että se ottaa huomioon ainoastaan

ihmisen ruumiillisen puolen. Kuolema kohtaa ainoastaan olentomme ruumiillista muotoa; mutta jos meillä on ruumiista riippumattomia kykyjä, niin ei niitten omistajaan koske kuolema. Se siis jatkaa elämäänsä ruumiista riippumattomme kykyineen. Olisivatko ne ehkä tällaisia olennoita, joihin spiritismin ilmiöt perustavat?

Siitä näkyy missä suhteessa Somnambulismi on spiritismiin. Somnambulismi näyttää meissä olevan hengen, jonka eläminen kuolemamme jälkeen meistä näyttää varmalta. Siitä johtuu kysymys, voiko tämä henki, vapauduttuaan ruumiista, päästä yhteyteen elävien ihmisten kanssa? Tämän kysymyksen ratkaisuun pysyy ilmeisesti vaan sellainen henkilö, joka tuntee nämä ihmisen salaiset kyvyt, ihmisessä asuvan hengen. Spiritismiä ei pidä tutkia erikseen, vaan somnambulismiin yhteydessä. Vasta silloin voidaan ratkaista kysymys, lähtevätkö spiritistiset ilmiöt mediumin salaisista kyvyistä, vai onko olemassa vieraita näkymättömiä olennoita, vai perustuvatko ilmiöt molempiin suuntiin.

Se seikka nim., että somnambulismilla ja spiritismillä on niin paljon yhtäläisiä ilmiöitä, osoittaa, että molemmissa toimivat samankaltaiset olennot, siis inhimilliset tekijät; mutta tämän yhtäläisyyden perusteella ei vielä voi päättää, ovatko ne eläviä ihmisiä, nim. mediumi, vai jo kuolleita ihmisiä. Sen saattoi ratkaista vasta useampain huomioitten jälkeen. Toimija saattoi olla aineistuneena tai henkeytyneenä; sillä molemmissa tiloissa on tällä toimijalla samoja ominaisuuksia. Olemme siis animististen ja spiritististen arveluitten tienhaarassa. Varmalta näyttää etukäteen, ettei aineistunut henki, ilmestyessään aisteilla havaittavassa maailmassa, ole omassa vakinaisessa olotilassaan; se ei sovellu näi-

hin maallisiin oloihin niin kuin ruumiillinen ihminen; se ei siis voi laajaa toimintaa suorittaa, vaan vaikuttaa kiertoteitse, ja ainoastaan sillä kapealla raja-alueella, jolla kuoleman tämän- ja tuonpuoliset voimat liikkuvat. Nämä maailmat eivät tosin alueellisessa merkityksessä ole erillään, mutta niitten soveltumistapa on niin erilainen, että siitä johtuu maailmojen kaksinaisuus. Fysikaaliset rajotukset siis supistavat toimintaohjelmaa. Se on laita sekä somnambulismissa että spiritismissä. Molemmilla aloilla voimme tutkia, kuinka vaikeata on vaikuttaa toisesta maailmasta toiseen, johon emme ole sovelletut. Ihmisen menemistä henkimaailmaan, ja henkien ilmestymistä meidän maailmaamme rajottavat luonnolliset esteet.

Kehitykseni voin siis lyhyesti lausua seuraavasti: tähtitiede opetti minulle, että soveltumisen laki vallitsee maailmojen kaikkeudessa. Darwinismista opin, että maassa on miljoonia elämän soveltumismuotoja luontoon. Vaikka olentojen ainemuodostus on sama, nim. solu, niin on jo maassakin soluolentoja, jotka ovat toisilleen tuntemattomat. Mutta mahdotonta meidän on olettaa, että niin pohjattoman rikkaalla luonnolla ei olisi muita muotoja asua maailmaa kuin solu. Eihän mikään estä meitä ajattelemasta eteriluontoisia olennoita, joilla olisi eterin ominaisuudet.

Tiesin edelleen, että kullakin soveltumismuodolla on luonnossa erikoinen ilmenemismuotonsa. Yleispätevästi otettuna on siis olemassa mitä erilaisimpia olioita, joista kukin saa elämänlaatuansa vastaavan soveltumismuodon. Ne voivat taas jakaantua soveltumislajeihin.

Toiset maailmat, toiset olennot! Olioitten erilaisuudesta taas johtuu: toiset olennot, toiset maailmat! Voidaan ajatella olennoita, jotka elävät samassa maailmassa

kuin mekin, mutta ilmenevät toisellaisina ja vaikuttavat toisin, ja joista emme enempää tiedä kuin siitäkään merkillisestä olennosta, jonka poikkeustapauksissa somnambulismissa opimme tuntemaan, ja joka näyttää ilmevän meidän varsinaiselle ydinolennollemme, vaikk'emme sitä muuten tunnekaan. Tämä olento on meidän salaisten kykyjemme omistaja.

Darwinismi siis opettaa, että kaksi olentoa voi valan eri tavalla soveltua elämään samassa maailmassa; mutta Somnambulismi opettaa, että sama olento samassa maailmassa voi soveltua elämään kahdella, jopa useammallakin lailla, että se näissä erilaisuusasteissa edustaa kahta maailmaa, ja että se elää molemmissa samaan aikaan, toimien eri tavalla kummassakin.

Spiritismi vihdoin opettaa, että kuolema, joka toisen soveltumismuodon mukaan on ruumiin erottaminen sielusta, ja toisen mukaan sielun vapauttaminen ruumiista, lopettaa olennon kaksinaisen suhteen luontoon, mutta ei siltä lopeta koko olentoa.

Somnambulismien ja spiritismin suhde on siis seuraava: toimijat molemmissa ovat samanlaatuiset; edellisessä toimivat ne käyttämällä ruumiillisuutta, jälkimmäisessä omaamatta ruumiillisuutta, voimilla ja kyvyillä, jotka, ottamalla huomioon aste-ero, oleellisesti ovat samallaiset. Somnambulismi on siis kuoleman tämänpuolisen elämän heikennyttä spiritismiä; spiritismi taas kuoleman tuonpuolisen elämän vahventunutta somnambulismia.

Kun tarkastelemme tämän salatiedejärjestelmän yksityisiä osia, niin huomaamme sen erkanevan luonnon-tieteistä paljoa vähemmän kuin miltä näyttää:

Luonnontieteellisesti on mahdollista kahden olennon niin eri tavalla soveltua samassa maailmassa, että siitä

syntyy subjektivisten maailmankuvien ja toiminta-alojen dualismi.

Luonnontieteellisesti on mahdollista jonkin olennon olla samaan maailmaan sellaisessa kaksoissuhteessa, että sillä on vastaavat elimet tajutakseen vaikutuksia eri vaikutuspiireistä. Jos näillä kahdella aistielinkeskuksella on vähän, tai ei ensinkään keskinäisiä suhteita, niin ei tämän olennon toinen puoli tietäisi mitään toisesta. Sellainen eläin olisi kehittyneempiä matelijoita, kuuluen samalla kertaa kahteen subjektivisesti erotettuun maailmaan.}

Luonnontieteellisesti on mahdollista, että kahdesta olennon soveltumismuodosta toinen elää lyhyemmän, toinen pitemmän aikaa, toinen on väliaikainen, toinen lopullinen muoto, jotenka siis toinen olennon puoli voi jäädä elämään toisen jälkeen.

Luonnontieteellisesti on mahdollista, että kaikki objektivisesti tai subjektivisesti erotetut maailmat kehittyvät toisiaan kohden, että sentähden koko suuri kosmos, kaikkeus, joka kyvyillemme vielä suurimmaksi osaksi on käsittämätön, kehityksen kautta parhaillaan muodostuu elimelliseksi kokonaisuudeksi.

Sitävastoin on luonnontieteellisesti mahdotonta, että tämä kosmos olisi mosaikityötä, ja kehityksestä huolimatta tuomittu aina samallaisena pysymään. Niin pitkälle kuin subjektivinen maailmankäsityksemme ulottuu, huomaamme elämänmuotojen muuttuvan, soveltuvan ja kohoavan yhä korkeammalle. Tämä tosiseikka takaa meille sen, että subjektivisen maailmankäsityksemme rajat yhä loittonevat, kunnes elämä haudan tällä ja toisella puolella on yhtä. Mutta välttämättömänä väliasemana tällä kehityksen tiellä on spiritalismi.

Salatiede on toistaiseksi tuntematonta luonnontiedettä. Tulevaisuuden luonnontiede tulee sen osottamaan oikeaksi. Periaatteellisia vastaväitteitä ei enää nykypäivienkään luonnontutkija voi sitä vastaan tehdä. Sitä tosin yrittelevät kömpelösti jotkut materialistit, koska yksinkertaisuudessaan pitävät nykyisen ihmisen tuntemaa maailmaa ainoana mahdollisena.

Luonnossa vaikuttaa kaikki kaikkeen; mutta ei ole elimistöä, joka soveltuisi luonnon kokonaisuuteen. Varsin rajotetussa määrässä olemme vapaita, ja aistimme ovat vähälukuisuutensa ja puutteellisuutensa tähden pikemmin esteenä tiedollemme kuin apuna. Ajatelkaamme esim. löytyvän olioita, jotka ovat kokonaan eri suhteessa luontoon kuin esim. ihminen. Erilaiset soveltumismuodot luontoon synnyttävät tietysti erilaisen katsantotavan. Elävän olennon elimistö ja äly määräävät sen luonnollisen ja itsetietoisin toiminnan. Mutta jos tämä toimintatapa leviää outoon syy-suhdepiiriin, esim. ihmisen elämään, niin täytyy siitä välttämättä johtua sellaisia ilmiöitä, jotka osottavat juuri sitä, mistä spiritismiä syytetään: ne ovat ristiriidassa luonnonlakien kanssa. Spiritismi on siis darwinismin ja polveutumisopin logillinen nurjapuoli, ja vaikkapa koko maallinen spiritismi olisikin huijausta, niin täytyy sen jossain muualla olla oikeata. Kun materialismi ei tee tätä johtopäätöstä, niin voi sitä syyllä sanoa sellaiseksi darwinismiksi, joka ei itseään ymmärrä.

Olento, jolla on korvat, johtaa kokemuksestaan ääniopin lait; silmillä varustettu olento näköopin lait; valan toisellailla elimillä varustetut olennot taas ihan toisia lakeja. Jos viimemainitunlainen olento toiminnassaan, s. o. soveluttaessaan lakia käytäntöön, saa aikaan ilmiön, mikä on silmällisen olennon mahdolli-

nen nähdä — mutta ei suorittaa itse —, niin tahtoo tämä viimeainittu selittää sanotun ilmiön, joka oli syntynyt vastoin hänen tuntemaansa lakia, perustuvan omaan harhanäköönsä tai toisen petokseen. Professorit pitävät meitä spiritistejä juuri siitä syystä typerinä, että me uskomme »luonnonlakien kanssa ristiriidassa oleviin seikkoihin». Sitä että tämä ristiriitaisuus juuri on spiritismin erikoisuus, että se on välttämätöntä ilmiöissä kahden maailman *välissä*, jos kohtakaan ei luonnon *kaikkeuteen* nähden, vaari osottaa ainoastaan ristiriitaisuutta kahdella kokemusalueella vallitsevien lakien välillä — sitä seikkaa eivät meidän herrat professorit vielä pitkään aikaan käsitä.

Ei kukaan vähänkin älykkäämpi ihminen halunne väittää, että miljonat asutut tähdet olisivat avaruudessa yhä toistaakseen silmäverkon tai korvakalvon elimellisiä problemeja. Mutta jos on olemassa olennoita, joilla on aivan toinen elinjärjestelmä, siis myöskin kokemus ja toiminta, niin silloin on spiritismi itsestään selvän asia maailmassa, eikä yksin meidän tähdellämme.

Jokainen ajatteleva spiritististen kokeitten tekijä on tullut huomaamaan, että mainitut ilmiöt kuuluvat kahteen maailmaan. »C'est un monde nouveau, ouvert au nous» — sanoo professori Richet kertomuksessaan kokeiluista Milanossa.¹ Mutta juuri tätä asian oleellisuutta vastaan useimmiten taistellaan. Muuan esimerkki osottaa kuinka epäjohdonmukaisesti he ajattelevat: ajatelkaamme, että jollakin olennolla olisi vaan silmät, ja toisella vaan korvat, niin millä tavalla esittäisivät he huomioitaan aistimusmaailmastaan. He arvostelisivat

¹ „Siinä on uusi, meille avoin maailma.” — Annales des sciences psychiques. III. 27.

toistensa tekemiä havainnoita kuin materialistit spiritismi-ilmiöitä. Tässä on kysymys vallan toisesta maailmasta, jonka ilmiöitä on niin vaikea selittää tieteen nykyisellä asteella ollessa. Siksipä juuri on spiritistinen luonnontiede niin vaikeata. Toistaiseksi ainakin on asian laita sellainen, vaikka ei tarvitsekaan epäillä, ettei vastaisuudessa tulisi yhä enemmän yhtymäkohtia näitten maailmojen välille.

Tieteen ensi askeleet ovat aina olleet vaikeita ottaa. Spiritismiin nähden tulee vielä lisäksi se vaikeus, että kokeet ovat suoritettavat ehdottoman luotettavasti, siis kaikkia varokeinoja käyttämällä, koska petoksia, ikävä kyllä, on ilmestynyt, ja vastustajat niihin kärkeästi tarraavat. Nämä varovaisuusehdot täytetään ilmiöille kokonaan vierasta tarkotusta varten, eivätkä ne siis saata edistää niitten onnistumista. Siitä seuraa taas se fysikalinen välttämättömyys, että ilmiön täytyy tulla sitä heikommaksi kuta varovaisemmin, s. o. epäluuloisemmin koetta suoritetaan. Tämän havaitessaan vastustajat uudelleen huutavat.

Näin ollen on kokeilijan parasta ainakin ajottain suoriuttaa kokeensa vapaasti, pakottamatta niitä mihinkään vieraisiin tai ehkäiseviin ehtoihin. Ei hänen tarvitse pelätä, että nämä ilmiöt kokonaisuudessaan joutuvat petosarvelun alaisiksi; joka tapauksessa saa hän havaita ilmiöitä, joita ei mitenkään petoksella voida suoriuttaa, ja joitten todistusvoima on niin suuri, ettei sitä voida suurentaa eikä pienentää ainakaan niissä olosuhteissa, joissa ne suoritettiin.

Mutta palatkaamme takaisin. Salatieteen täytyy keran esiintyä jokaista maailmaa ja jokaista olentolinjaa varten. Siihen tarvitaan vaan kolme edellytystä, ja ne ovat tällä meidänkin pienellä tähdellä: suuret biologi-

set aikakaudet, suuri biologinen rikkaus ja alituinen kehitys. Saattaapa vähintään otaksua mahdolliseksi, että meidänkin tähdellämme vallan aavistamattomat salatiedeilmiöt tulevat yhtä säännönmukaisiksi kuin ne nyt ovat selittämättömiä. Voidaan ajatella tällä tähdellä kehittyvän sellaisia olennoita, joskin pitkien väliaikojen kuluttua, joitten muoto on niin nykyisestä poikkeava, että se melkein muuttaa subjektivisen maailmankäsityksen. On ajateltavissa, että jokin olento maatahdella saa samaan aikaan tällaisen muodon ja toimintatavan, jonka hänen molemmat olentopuolensa tietävät, tai ehkä eivät tiedä. Se olisi sama kuin kuulua samalla kertaa menneeseen ja nykyiseen elämään, ja se koskee — se on ainakin minun ajatukseni — juuri meitä ihmisiä. Ilman tätä olettamustahan olisi aivan käsittämätöntä, että meillä säännönmukaisen olemassaolomme ohella olisi toinen, nim. somnambulielämä, jolla on aivan toinen muoto ja toimintatapa, ja jota ei meihin voi noitua magnetisoija, vaikka kohtakin se hänen avullaan ilmenee piilosta. Kant oli myöskin samaa mieltä ja on lausunutkin teoksessaan »Henkinäkijän unia», että me kuulumme yhtäkaa menneeseen ja nykyiseen elämään, tietämättä siitä maallisina ihmisinä.

Vihdoin on myöskin ajateltavissa, että ne olennot tällä tähdellä, joilla on toinen muoto ja toimintatapa, eivät enää voi esiintyä biologisessa tulevaisuudessa, vaan ovat jo olemassa ja kansottavat maata. Jollemme siitä mitään tiedäkään, niin se ei todista vastakohtaa; sillä emmehän me tiedä mitään, tai emme melkein mitään siitä toisesta olennostamme, joka kuuluu tuon tuntemattoman maailman jäseniin.

Mutta olettakaamme, että nuo meidänaikaiset tuntemattomat olennot kehityksen kautta jotenkin saisivat

yhtymäkohtia meidän kanssamme. Se olisi menneisyyden vaikutusta nykyisyyteen, s. o. meidän moleminpuoliset subjektiviset maailmamme alkaisivat sekaantua toisiinsa. Sattuisi siis ilmiöitä, jotka meidän maailmamme kannalta näyttäisivät ihmeiltä, mutta olisivat sen vielä salaisen maailman kannalta säännönmukaisia. Mutta kuinka käsittäisi maallinen ihminen sen? Hän koettaisi väittää noita ilmiöitä valheeksi niin kauan kun mahdollista, koska hänen on mahdollista niitä käsittää. Mutta kun se vähitellen todistettujen ilmiöitten lukuisuuden tähden kävisi mahdottomaksi, niin koettaisi hän keksiä niille vääriä lähtökoh-
tia, joko syyttäen havaitsijan sairaloista mielikuvitusta tai joittenkin pilantekijöitten petollisuutta. Näin selittäisivät mainittuja ilmiöitä etenkin ne ihmiset, joilla on siksi paljon sivistystä, että tietävät, ettei luonnossa voi tapahtua mitään ihmeitä. Erittäin innokkaita tällaisessa selittelyssä olisivat ne oppineet, joitten syysuhde on otettu nykyisyyden ilmiöistä, ja jotka ovat niin nykyisyyteen kiintyneet, että he aavistavat jokaisessa näköpiirin laajennuksessa tuskallista leikkausta. He eivät saata käsittää sitä, että tuolla meille oudossa maailmassa vallitsee, s. o. voi vallita toinen syysuhde. Mutta sitä lakia noudattavien olennoitten täytyy, ilmestyes-
sään meidän maailmassamme, välttämättömästi tuottaa ilmiöitä, mitkä ovat ilmeisessä ristiriidassa — ei tieteen — mutta meidän tietomme kanssa. Mutta nuo oppineet, jotka menneisyydestä puhuttaessa luovat katseensa taivaan korkeuteen, jossa he Kopernikusta huudellen eivät mitään näe, pääsevät vaan vaivalla siihen avarampaan käsitykseen, jopa suuremmalla vaivalla kuin maal-
likot, että me voimme menneisyyttä käsittää vaan syventymällä itseemme. Sanalla sanoen: totuus otetta-

siin maan päällä vastaan taaskin potkimalla, vielä Yksityisiseikkoihin saakka, kuten — nykyään spiritismi.

Pidättääksemme itsemme osanotosta tuollaiseen vastaanottoon, täytyy ensinnäkin aina ajatella, että menneisyydestä ja nykyisyydestä voidaan puhua vaan subjektiivisessa mielessä. Kant on sanonut, ettei menneisyys ole toinen paikka, vaan toinen olotila; Hellenbach sanoo, että syntymä ja kuolema ovat vaan muotojen vaihtelua. Nämä lauselmät voidaan sitoa seuraavaan: menneisyys on toisin katsottu nykyisyys. Ne suhteet luontoon, joista olento tietää jotakin, muodostavat hänen nykyisyytensä, hänelle tuntemattomien olentojen suhteet, ja ne hänen omistaan, joista hän ei mitään tiedä, muodostavat menneisyyden. Voi siis olla lukemattomia nykyisyyksiä ja menneisyyksiä, sillä luonnossa on ollut lukemattomia suhteita, varmaan myöskin lukemattomia olentolinjoja, ja lukemattomia aistimuskynnystiloja, mitkä jokaiselle olentolinjalle erottavat suuresta luonnonkaikkeudesta toisen aistimaailman.

Kuten näkyy riippuu ihmisen käsitys spiritismistä hänen sielunsa kehitysasteesta. Ja se on hyvin erilainen. Ihminen voi tulla spiritistiksi pelkän kokemuksen kautta, s. o. näkemiensä tosiasiaain perusteella. Mutta tullakseen ajattelevaksi spiritistiksi, täytyy ihmisen olla selvillä filosofian problemeistä, mikä ei ole jokaisen saavutettavissa. Täytyy voida epäillä aistimaailmaa voidakseen uskoa yliaistillista. Siitäpä syystä saattaa käsittää, että filosofit, joitten järjestelmä perustuu filosofisiin problemeihin — Kant ja Schopenhauer — jotka siis epäilivät aistimaailmaa, vihdoin joutuivat mystikaan; ja että sitävastoin materialistit, jotka eivät ensinkään epäile aistimaailmaa, ja pitävät pöytää realisena esineenä, kun siihen voi iskeä loven, saavat oi-

kein väristyskohtauksen, kun heille puhutaan yliaistillisesta maailmasta tai hengistä.

Voidaan siis hyvin sanoa, että luonnontieteelliset mahdollisuudet ulottuvat kauvaksi yli sen, mitä säännönmukainen elämämme, Somnambulismi ja spiritismi opettaa. Ottamalla huomioon luonnon suuri rikkaus, on paljo todennäköisempää, että nämä mahdollisuudet ovat tosiseikkoja. Omituistahan olisi ajatella inhimillisen mielikuvituksen rinnalla luontoa niin köyhäksi, ettei se olisi kyennyt luomaan muita kuin neli- ja kaksijalkaisia miehiä ja naisväkeä. Minä uskon päinvastoin, ettei ihmisen mielikuvitus lähimaillekaan pääse itse totuuteen. Kaikkialla ympäröi meitä salaperäinen pimeys, joka estää meitä näkemästä totuutta, niin kaukana kuin koiperhonen, joka yön pimeydessä näkee kiintotähden valon ja sitä kohden pyrkii.

Silloin tarjoo minulle salatiede tutkittavaksi muutamia koettuja tosiseikkoja näistä luonnontieteellisistä mahdollisuuksista. Samalla kehoitetaan eräältä taholta minua halveksien työntämään ne luotani yksinään sillä perusteella, että ne käyvät 19:sta vuosisadalla eräällä pienellä tähdellä asuvien miekkosten ymmärryksen yli. Mutta sitäpä kavahdan tekemästä, ne päinvastoin näyttävät minusta viittovan uutta tietä edes jotenkin selittämään maailmojen olemuksen salaperäistä hämärää.

Mutta pysykäämme edelleen maanpäällä. Täällä olemme löytäneet ne kolme edellytystä, joitten avulla on voinut olla, ja vieläkin olla olemassa säännönmukainen elämä aistimaailmassa, ja salaelämä yliaistillisessa maailmassa, joko peräkkäin tai samanaikaisesti eri olentojaksoissa, tai samassa olennessa. Vallitkoonpa sitten peräkkäisyys tai samanaikaisuus, niin, siinä tosiseikassa että luonto on alituisen kehityksen alainen, on takuu

siitä, että koko luonto pyrkii elimelliseen kokonaisuuteen, vaikkapa se tapahtuisikin vasta etäisessä tulevaisuudessa. Se mikä vielä on erillään luonnossa, se on sitä ainoastaan näennäisesti, subjektivisesti, rajotetun ihmisolennon mielestä. Maailma ei ole mitään mosaikityötä. Mitä enemmän näennäiset käsitykset sulavat yhteen, sitä enemmän lähenevät meitä todelliset ja oikeat käsitykset maailmasta.

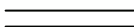
Tällaisten oikeitten käsityksien saavuttaminen näyttää meistä vielä nyt mahdottomalta, koska meillä on edessämme sellaisia tehtäviä, joita nykyisillä tiedoillamme emme vielä kykene suorittamaan. Mutta meidän täytyy ajatella, että ne maan asukkaat emme ehkä ole syntyneetkään löytämään suhdetta aistimaailmasta yliaistilliseen. Se ei ehkä ole sallittu meidän jälkeläisillemmekään. Maa ei olekaan ehkä määrätty synnyttämään Kolumbusta, joka tämän tien löytäisi. Me olemme ehkä vaan niitä punanahkoja, joitten luo uusi Kolumbus tulee.

Nykyään on vielä paljon ihmisiä, jotka luulevat päästävän spiritistiksi hitaalla kokeitten tiellä ainoastaan. Mutta siksi voi tulla myöskin ajattelun tiellä, kokemuksesta riippumatta; niin, jopa täytyykin tulla, jos ajattelu vaan on johdonmukaista.

Minun laitan on se, että deduktivisesti saamani ajatukset, joitten kautta hämmästykseni jouduin salatieteisiin, joutuivat tätä alaa lähemmin tarkastellessani induktivisesti, koettujen tosiseikkain perusteella toteennäytetyiksi. Näin ollen voisi minun henkilööni nähden puhua koehidastelusta vasta silloin, jollen olisi vieläkään spiritisti; sillä suurin varmuus, minkä ihminen yleensä voi saada, on saavutettu silloin, kun johdonmukainen ajattelu ja merkillepannut tosiseikat käyvät yhteen.

Lukija on tästä esityksestä ainakin huomannut, että olen tullut luotettavalta taholta, kun olen lähtenyt tähtitieteestä ja darwinismista. Sitä leveätä kannasta, mikä erottaa nämä tieteenhaarat salatieteestä, en ole suinkaan juosten kiiruhtanut, vaan kulkenut askel askeleelta. Lopputuloksien kautta, joista — jos sitä uskaltanen sanoa tuomarina omassa asiassani — ei puutu johdonmukaisuutta, olen vihdoinkin päässyt salatieteeseen, ja kokemus on sen osottanut minulle todeksi.

Luodessani silmäyksen kulkemalleni taipaleelle, tuntuu se minusta niin selvältä kuin tässä olen koettanut esittää, mutta luonnollisesti sattui joskus niinkin, etten kulkiessani aina ollut selvillä oikeasta tiestä. Mutta varmaan tiesin saavuttavani päämäärän, jota kohden osaksi itse suuntasin kulkuni, osaksi työnnyin, niinkauvan kun minua ohjasi johdonmukainen ajattelu ja kokeilu.

II.

Spiritismin ilmiöoppi.

Spiritistit ja heidän vastustajansa ihmettelevät toisiaan niin hämmästyneinä, että se on vallan käsittämättömyyttä. »Kuinka voi sellaisia tosiasioita väittää valeeksi?» sanovat edelliset. »Kuinka voi niin hassuja asioita uskoa?» ajattelevat jälkimäiset. Tähän jyrkkään vastakohdintaan on syynsä kummallakin puolella. Kannattajat eivät ole ymmärtäneet suorittaa kokeitaan epäamättömässä muodossa, kullakin heistä on käytettävissään vaan pieni osa kokemuksia, mitkä on siroteltu satoihin kirjoihin ja aikakauslehtiin, ja yleissilmäystä koko alalle lieneekin varsin vaikeata saavuttaa. Puuttui spiritismin ilmiöoppia, jossa todistusaineisto olisi ollut koottuna ja järjestelmällisesti ryhmitettynä. Siitä syystä vastustajat vielä nykyäänkin luulevat, että spiritismi voidaan kumota muutamilla hajanaisilla lauseilla. Heillä ei ole aavistustakaan todistusten luvusta eikä arvosta. Meteorikiviä voidaan vielä jollain totuuden varjolla väittää vääriksi, muttei liuskakiviä. Kun spiritistisiä toiseikkoja tippuu taivaalta, niin voivat vastustajat levittää epäuskonsateensuojansa ja luulla olevansa turvassa sen alla; mutta rankkasadetta vastaan se ei auta. Vastustajat eivät tiedä, että tuota rankkasadetta on jo kauvan kestänyt.

Spiritismin ilmiöoppi, jonka puute tähän saakka on ollut niin tuntuva, on nyt olemassa. Se on venäläisen valtioneuvoksen Alexander Aksakowin teos: »Animismi ja spiritismi» (»Animismus und Spiritismus«), ilmestynyt Leipzigissä 1894, 2 osaa). Tämän kirjan syntyminen on mielenkiintoa herättävä.

Muutamia vuosia sitten kirjotti Eduard von Hartmann pienen kirjasen spiritismiä vastaan. Siinä hän levitti yllämainitun epäuskonsateensuojan taivaalta tipuvia spiritismin pisaroita vastaan. Mutta laskepa nyt Aksakow oikean rankkasateen, jota vastaan eivät suojat auta. Hartmannin kirjanen sisältää vaan 118 sivua, jotavastoin Aksakowin yli 800. Tämä jo itsessään merkillinen vastakohta tulee vielä huomattavammaksi, kun kuulemme mitä Hartmann sanoo: »Kun en itse ole koskaan ollut läsnä missään istunnossa, en myöskään voi tietää mainittujen ilmiöitten todellisuutta j. n. e.» Jotavastoin Aksakow sanoo: »Sittenkun aloin seurata spiritististä liikettä vuodesta 1855, en ole lakannut sitä yhä edelleen tutkimasta yksityisiseikottain, kaikissa maan osissa ja kaikessa kirjallisuudessa. Aluksi tutkin toisten hankkimia todistuksia, vasta 1870 olin mukana ensimmäisessä istunnossa muodostamassani läheisessä seurapiirissä.»

Toisella siis ei ole mitään kokemusta, kun toinen sitävastoin on 30 vuotta tutkinut alaa ja 20 vuotta sillä kokeillut.

Ikävän vaikutuksen on useihin Hartmannin lukijoihin tehnyt se, että vaikkei filosofi ensinkään tunnekaan koikeita, hän kuitenkin määrää mitenkä ilmiöt on selitettävä, jos ne ovat tosiseikkoja.

Se että Aksakow ensinkään ryhtyi vastaamaan Hartmannille, osoittaa, että hän löysi tuossa pienessä kir-

jassa sentään huomattavia väitteitä. Eikä Hartmann olekaan mikään arvoton valehtelija, päinvastoin hän sanoo: »Tähänastisista todistuksista ja aikalaisten lausunnoista olen saanut riittävästi aihetta otaksua, että *ihmisen elimistössä* on enemmän voimia ja kykyjä, kuin mitä tiede tähän asti on saanut selville; ja samalla katson oikeaksi vaatimuksen, että salatiedettä on syytä tutkia ja sen kokeisiin syventyä.» Hartmann muistuttaa edelleen spiritistejä niistä johdonmukaisista periaatteista, joita jokaisen tutkimuksen täytyy noudattaa, ja siinäpä suhteessa sanookin Aksakow hänen kirjastaan »Spiritismin kouluksi».

Ne johtopäätelmät, mitkä Hartmann on tehnyt spiritismistä, sisältyvät pääasiassa siihen väitteeseen, etteivät mainitut ilmiöt perustu henkien vaikutukseen, vaan todennäköisesti mediumeihin, jotka ovat ominaisuuksiltaan sairaloisia ja tavattomia. Tästä näkyy heti, ettei asiasta voi suoriutua filosofisella miettimisellä yksinomaan, ja että kokemus on välttämätön; sillä Hartmann määrittelee mediumin ominaisuudet tavalla, joka kyllä käy päinsä kirjoituspöydän ääressä, mutta joka ei vastaa todellisuutta. Mediumit ovat nim. hänen mielestään samalla sekä autosomnambuleja (auto = itse) ja — istunnossa läsnäoleviin nähden — magnetisoijia. Sielullisessa kiihotustilassa saavat he syntymään hermovoiman, joka valo- ja lämpöaaltoina tulee fyysikaliseksi voimaksi, niin että se voi suorittaa, vieläpä etäällekin, tavattomia tekoja; se voi nostaa ja siirrellä esineitä, kirjottaa paperille ilman kynää, vieläpä se voi, kyeten tunkeutumaan aineen läpitse, synnyttää käsien ja jalkojen jälkiä johonkin aineeseen. Tämän hermovoiman avulla voi mediumi vaikuttaa läsnäolijoihin

kuin voimakas magnetisoija, saa heidät jonkillaiseen somnambulismitilaan, herättää heissä harhakuvina omat mielikuvansa, niin että he luulevat näkevänsä, kuulevansa ja tuntevansa ilmiöitä, joita ei todellisuudessa ole. Mediumin unitietoisuudella on tavaton muisti, se voi lukea ajatuksia ja sitten, luettuaan läsnäolijain tietoisuudesta vastaukset heidän itsensä esittämiin kysymyksiin, kirjottaa ne suljettuihin tauluihin; on edelleen olemassa kirkasnäköisyyttä ilman silmien apua, mikä tavallisen näköaistin tarpeettomuus tässä tapauksessa ei kuitenkaan todista sitä, ettei tässä olisi olemassa tavaton aistimus. Mutta missä, kuten esim. ajottaisessa kaukonäkemisessä todellinen ajan ja tilan ylikulku täytyy tunnustaa, siellä tarttuu Hartmann, jättäen käyttämättä kaikki luonnolliset selitykset, metafysisiin arveluihin ja puhuu siitä kuinka kaikilla yksilöillä on juurensa jossain »absolutisessa hengessä». Siinä puhuu hän m. m. »siitä napasuolesta, joka yhdistää kaikki elävät olennot luontoäitiin» ja huomauttaa että »voihan senkautta kulkea henkisiäkin nesteitä, joista tavallisesti ei tiedetä; ja kun kaikilla yksilöillä on juurensa rajattomuudessa, niin on heillä siinä omituinen yhdyntätapansakin, eikä muuta tarvita kuin lujaa tahdon keskittämistä, niin he voivat ilman aistien välitystä olla yhteydessä keskenään.»

Tämä Hartmannin liotteleva selitys voittaa kaiken sen, mitä tähän saakka milloinkaan on spiritisteistä väitetty. Spiritisteillä on se etu, että he voivat yhteinäisesti selittää todistusaineiston, jotavastoin Hartmann jakaa sen kahteen eri osaan, joista toisen laskee kuuluvan mediumin hermovoimalle, toisen »absolutiselle hengelle». Mutta selittäessään mediumin kykyjä sekoittaa Hartmann todet ja väärät, eikä hänen määritte-

lyitään istunnossa läsnäolijoista voi hyväksyä edes keskinkertaisella kokemuksella varustettu spiritisti. Hartmann antaa mielivaltaisesti mediumille kaikellaisia kykyjä, joita hän sitten tarvitsee ilmiöitä selitellessään, ja sitten kehrää hän tästä mielivaltaisesti luodusta olenosta vallan helposti esiin kaikki ilmiöt. Ja se mitä yli jää, se tulee sen absolutisen hengen tilille; vieläpä saman ilmiöalan sisällä löytää Hartmann kaksi eri lähtöperustetta, esim. selittäessään ajatuksen kulun läheltä perustuvan eterivärähtelyyn, mutta kaukaa metafysisen telefoimiseen.

Helposti selittää Hartmann niinkään henkeytymisen ja aineksumisen. Mitä spiritistit pitävät mediumien esiinkutsumina henkinä, ne ovat Hartmannin mielestä vaan mediumista ulonneita voimalajeja, joihin hänen mielikuvituksensa on eläytynyt niin, että ne taitavasti esittävät kukin osaansa. Voidaanpa mediumi varmuuden vuoksi sitoakin käsistä ja jaloista, hän voi siltä henkeytyneenä toimia. Mutta vaikkapa tapahtuisi varsinainen aineksuminenkin, niin ei Hartmann siitäkään joudu pulaan, sillä silloin magnetisoi hänen mielestään mediumi hermovoimallaan läsnäolijat ja herättää heidän mielessään harhakuvia. »Jos esim. mediumi kuvittelee olevansa John King tai Katie King, niin siirtyy tämä harhakuva läsnäolijoihin, niin että he pitävät verhon takaa tulevaa mediumia John Kinginä tai Katie Kinginä, eikä mediumina itsenään. Jos toisessa tapauksessa mediumi kuvittelee, että hänen sydänkuopastaan nousee sumua ja siitä kehittyy henkiolento, niin on hypnotisoiduilla läsnäolijoilla sama käsitys.»

Turhaan selittävät spiritistit, että näitä henkiolennoita on valokuvattu, ettei valokuvalevyjä mitenkään voida magnetisoida, että kuvassa on joskus yhtäkaa Crookes

ja muitakin sekä mediumi että henkiolento, jolloin epä-mättömästi samalla kertaa kumotaan sekä petos- että harhakuvaväitteet. Mutta niin heikoille todistuksille Hartmann vaan ylhäisesti nauraa: »Crookesin valmistamaan valokuvaan nähden, jossa samalla kertaa nähdään sekä mediumi että henkiolento, johtuu vahvasti epäilemään, että siinä henkiolennon sijalla on mediumi, ja luullun mediumin sijalla tyynyillä laitettu mediumin puku.»

Lyhyesti: kaikki henkeytyminen on mielikuvan” siirtoa, ja kaikki aineistuminen harhakuvan siirtoa mediumista katsojiin.

Mutta Hartmannin koetus selittää kaikki ilmiöt läheneen mediumista täytyy merkitä kokonaan harhaanvieväksi. Tosin on hänen edukseen myönnettävä, että hän kirjassaan on maininnut oikein ne ehdot, joitten nojalla kokeet ovat katsottavat epäamättömiksi, ja että hän spiritisteille on osottanut oikean tutkimustavan periaatteet; mutta valtioneuvos Aksakow on osottanut, että Hartmann itse rikkoo näitä periaatteitaan vastaan, ja että spiritistit kokeissaan jo kauvan sitten ovat täytäneet hänen merkitsemänsä ehdot. Tässä kirjassaan »Animismus und Spiritismus» luettelee Aksakow paljo todisteita siitä, että kaikki Hartmannin toiveet kokeitten varmuuteen nähden jo ovat toteutuneet. Ja niinpä onkin mainittu teos paisunut pienistä puolustuskirjasen puitteista spiritismin *käsikirjaksi*, joka laajasta spiritistisestä kirjallisuudesta on koonnut tärkeimmät asiat. Jolla siis ei ole halua tai tilaisuutta tutkia koko laajaa spiritismikirjallisuutta, hän lukekoon ainakin tämän yllämainitun kirjan, joka sisältää spiritismin varsinaisen ilmiöopin.

Spiritismin historiassa muodostaa tämä teos merkkitapauksen, ja minut itseni vapauttaa se vaikeasta ase-

masta; sillä minä voin nyt niille monille, jotka kysyvät neuvoja näissä asioissa, viitata yllämainittuun kirjaan, ja säästää toisten ja omaa aikaani, — joka sekin osottaa kuinka tarpeen vaatima se jo oli. Sekin, jolla toimessaan on paljon työtä, ehtii sentään lukemaan pari nidosta päästäkseen selville tästä varsin tärkeästä kysymyksestä, ja jolleivät jo ennakolta ole päättäneet ehdottomasti epäillä spiritismiä, tulevat he, tämän kirjan luettuaan, täysin vakuutetuksi asian oikeudesta. Monet väittävät, että ainoastaan omin silmin kokeet nähtyään saattaa tulla spiritistiksi — aivan kuin heillä olisi tarkemmat silmät kuin muilla! — he tulevat, luettuaan Aksakowin kirjan, vakuutetuiksi siitä, että luke-mallakin voi päästä varmaan vakaumukseen asiasta.

Meidän valistuneet vastustajamme, jotka pitävät jo-kaista spiritistiä sokeaan taikauskoon vajonneena, arvostelukyvättömänä ihmisenä, tekevät tavallisesti sen erehdyksen, että pitävät meidän vakaumustamme spiritismin totuudesta herkkäuskoisuutena, aivan kuin meillä olisi jokin sisällinen tarve tahtoa omaksua spiritismi. Mutta jokainen meidän vuosisatamme sivistysmäärän saanut henkilö ymmärtää itsestään, että hänen täytyi alusta saakka ennakkoluuloisesti tutkia tätä tiedettä, joka on niin suuressa ristiriidassa aikamme yleisten katsantokantojen kanssa, että siis meidän vakaumuksemme perustuu pitkäaikaiseen sisälliseen kehitykseen, ja että se vasta toisessa sijassa perustuu tosiseikkojen pakottavaan voimaan. Lyhyesti: useimmat spiritistit ovat tulleet pakosta tähän vakaumukseen kokemukseen perustuvien todisteitten voittamina, ensin joka kohtaa epäluuloisesti arvosteltuaan. Siitä syystä tekeekin sellaisiin spiritistisiin naurettavan vaikutuksen, kun joku vastustaja umpimähkään heittää jonkin vasta-

väitteen, johonka mekin jo luonnollisesti olemme kiinnittäneet arvostelevan huomiomme johdonmukaisesti todisteita tutkiessamme. Tämä vastustaja tahtoo siis nykäistä meitä kehityksen tietä taaksepäin samalle kohdalle, jolle hän on itse päässyt, mutta jonka kohdan me jo olemme sivuuttaneet. Jo sen seikan, etteivät sellaiset väitteet ole mitään uusia, että niitä päinvastoin samassa muodossa jo on esiintynyt aikakauslehdissä, pitäisi hänelle selittää, etteivät ne ole hänen yksilöllisen terävänäköisyytensä tuotteita, vaan ainoastaan puheparsia, joita asiaa tuntemattomatkin yleensä käyttävät.

Aksakowkin sai taistella useita vuosia päästäkseen vakaumukseensa. Itse kertoo hän tästä kehityksestä seuraavasti: »Aineksia olin lukemalla ja kokemuksen kautta kerännyt paljon, mutta ratkaisua ei vaan tullut. Päinvastoin tulivat kaikki spiritismin heikkoudet vuosien kuluessa yhä ilmeisimmiksi ja suuremmiksi: henkiilmoitusten typeruus; fysikalisten ilmiöitten riittämättömyys, kun niitä piti positivistisesti koetella; spiritistien herkkäuskoisuus; vihdoinkin petollisuus, joka usein ilmestyy pimeissä istunnoissa, varsinkin aineistumisissa, ja jonka olen huomannut sekä kirjallisuudesta että kokeillessani kuuluisimpain ammattimediumien kanssa — sanalla sanoen: joukko epäilyitä, vastaväitteitä ja hämmennystä kaikellaista ilmestyi vaikeuttamaan kysymysten ratkaisua.»

Samallaisia kokemuksia on jokaisella tutkijalla, ja samallaisista sisällisistä taisteluista on täytynyt suoriutua. Ja kun siitä huolimatta ei heitetä kirvestä veteen, tapahtuu se siksi, että epämiellyttävien kokemusten joukossa on aina sellaisiakin, mitkä edistävät työtä.

Hartmannin väite, että kaikki spiritistiset ilmiöt perustuvat mediumiin, ei ole suinkaan hänen keksimänsä;

se ei ole lähtenyt hänen tarkemmasta huomiokyvystään, vaan on spiritistien oma huomio aikaisemmalla kehitystasella. Tämän keksinnön tekevät siis vastustajat vuosikymmentä myöhemmin. *Schindler* esim., jonka »Magisches Geistesleben» (»Magillinen henkielämä», ilmestyi 1857), on kokonaan sillä kannalla, että ilmiöt perustuvat mediumiin. *Perty* oli samaa mieltä vielä toisessa painoksessaan teosta »Mystischen Erscheinungen» (»Mystillisiä ilmiöitä»), ja vasta henkilökohtaiset kokeilut saivat hänet hylkäämään sen käsityskannan, jolleka vastustajat taas tahtoisivat meidät raastaa takaisin. Niinikään on oikeusoppinut *Cox* myöhemmin hylännyt saman kannan, jotenka Hartmann erehdyttävästi vetoo häneen. Mutta sellaiset kääntymykset eivät ole tapahtuneet niin, että tutkija olisi kokonaan jättänyt syrjään mediumikokeet ja siirtynyt varsinaiseen spiritismiin; he ovat päinvastoin tunnustaneet, että molemmanlaatuiset ilmiöt ovat oikeita, että suuri osa ilmiöitä todella perustuu mediumiin, mutta toinen osa on siltä kannalta selittämätön, jotenka siis on olemassa toinen voima ilmiöitten syntyyn kuin mediumin. Jos tämä ilmiöitten jo suoritettu tarkistus jälleen menetettäisiin, jos nämä ilmiöitten lähteet jälleen toisiinsa sekotettaisiin, kuten Hartmann yrittää, niin syntyisi siitä tieteellinen sekaannus, mikä jo on voitettu kanta. Mutta siitä on pidetty huolta, ettei tämä tieteellisen epäilyn puu pääse kasvamaan taivaaseen asti, ja juuri Aksakowin teos on huomattavasti selventänyt sitä rajalinjaa, joka erottaa mediumikokeet varsinaisista spiritistisistä.

Ymmärrän varsin hyvin, ettei hän antanut kirjalleen nimeä »Mediumismus und Spiritismus». Tämä vasta-kohta olisi saattanut sekottaa, koskapa *molemmanlai-*

siin kokeihin tarvitaan mediumia. Olisi siitä syystä varsin toivottavaa, että Aksakowin esimerkin mukaan käytettäisiin nimiä animismus ja Spiritismus vastakkain. Animismi-ilmiöissä on mediumi alkusyynä (Ursache), spiritismi-ilmiöissä vaan ehtona (Bedingung), niitten alkusyynä ovat näkymättömät tai vaan poikkeustapauksissa näkyvät älylliset olennot.

Animismi-sanalla on vielä sekin etu, että se sivuuttaa sen selitystavan — muuten kaikista pintapuolisimman —, jonka mukaan ilmiöt lähtisivät kaikki median tavallisista kyvyistä, jonka kautta koko spiritismi sullottaisiin materialistein fysiologiseen sielutieteeseen. Näihin tavallisiin kykyihin laskevat vastustajat myöskin petoksen, eivätkä he sitä usko olevan ainoastaan ammattimedumeissa, vaan vielä enemmän yksityismediumeissa. Aksakowin animismi ei käsitä sielua — anima — materialistein mielessä nim. elintoiminnaksi, vaan itsenäiseksi, ruumiista erilläänolevaksi, sen piirin ulkopuolella toimivaksi aineeksi (Substanz), mikä ei ole ruumiin tuote, vaan sen tuottaja, ja jolla siitä syystä täytyy ruumiiseen nähden olla ennakkoelämä ja jälkielämä. Sielu ei sisälly tietoomme, vaan on sen ulkopuolella, se on yksilöllisyytemme alkuperäinen aine (Element), mutta ei ainoastaan sielullinen aine, vaan voimakeskus, joka ajattelee ja toimii. Niinkauvan kun sitä ei otettu huomioon, pidettiin aineksesta erehdyttävästi pelkkänä spiritistisenä ilmiönä, mikä se ei ole. Toimiva sielu saattaa muodostaa näkyviäisiä tai näkymättömiä kuvia elimistöstämme, ja niin saattaa osittainen tai kokonainen kaksoisolento (Doppelgänger) olosuhteitten mukaan olla animistinen ilmiö, mikä helposti voidaan sekottaa spiritistiseen ainekseutumiseen. Sillä ei kuitenkaan päästä varsinaisesta ainekseutumisesta; sillä

älyllisesti toimiva sielu, joka jää elämään kuoleman jälkeen, säilyttää luonnollisesti kaikki kykynsä, joita se sitten käyttää aineistumisissa, mitkä silloin kuitenkin eivät ole enää animistisia vaan spiritistisiä, ja ilmoitusten sisällöstä käy silloin selville, että toimijana on henkiolento. Spiritistisissäkin ilmiöissä on usein haamun ja mediumin välillä yhtäläisyyttä, koskapa mediumi ruumiillisesti on ilmoitusta välittämässä, mutta kokonaisuudesta käy selville, että ilmiö ei ole pelkästään animistinen. Pojan voi tuntea isästään, mutta suurinkaan yhtäläisyys ei oikeuta epäämään pojalta hänen itseistä yksilöllisyyttään.

Epäilemättä ovat spiritistit itse antaneet paljo aihetta epäluotettavuuteen pitäessään usein animistisia ilmiöitä spiritistisinä ja antaessaan liian suuren merkityksen joillekin kysymyksille; mutta Hartmann tekee päinvastaisen virheen koettaessaan ratkaista spiritismia animismin avulla.

Muuten ovat spiritistit pian palanneet harhapoluiltaan, ja kuten Aksakow katsauksessaan antispiritistisiin teorioihin osoittaa, on Hartmannin esittämät selityksiperusteet jo liikkeen alussa tuotu esiin: hermovoima, ajatuksensiirto, Somnambulismi ja harhanäkö. Selitysosottaja näytti jo yhteen aikaan animismia, mutta se laskeutui, kun aineistumisilmiöt tulivat lukuisammiksi ja merkillisemmiksi. Samalla syrjäytyi harhanäkökäsitys, jopa animistinenkin, s. o. aineistumisten selittäminen pelkän kaksoisolennon perusteella. Harhanäköteorian täytyi väistyä valokuvatodistusten tieltä, sillä tieteellisenkään epäilijä ei voi syyttää valokuvavalevyä harhanäköisyydestä. Pimeissä huoneissa on valokuvattu haamuja, jotka läsnäolijoille olivat näkymättömiä — mikä mahdollisuus selviää siitä, että valokuvavalevy on her-

kempi jäljentämään kuvan kuin silmän verkkokalvo, kuvastaessaan sellaisia fosforihohteisia tai ultraviolettia spektrin säteitä, joita tarkinkaan silmä ei voi erottaa. Edelleen on valokuvattu sellaisia henkiolennotta, joita eivät kokeilijat ole nähneet, mutta jotka mediumi on nähnyt ja kuvaillut, ja jotka valokuvalevy on jäljentänyt kuvausta vastaten. Nämä todistukset eivät tosin ole ehdottomasti ratkaisevia; sillä kokeellisesti on todennettu, että sellainen valokuva voi myöskin osottaa mediumin kaksoisolennon joko osittain tai kokonaan.

Lähemmä ratkaisevia todistuksia päästään valokuvien avulla sellaisista näkyvistä muodoista, joita kaikki läsnäolijat ovat havainneet: kädet, pää, rinta ja koko vartalo. Tätä todistusta on vielä myöhemmin täydennetty. Aksakow luettelee todistuksia aineestuneitten käsien todellisuudesta:

1) Samaan aikaan ilmiön nähneet henkilöt todistavat samalla tavalla.

2) Useat henkilöt todistavat yhtäpitävästi nähneensä ja tunteneensa ilmiön.

3) Sellaiset kädet ovat vaikuttaneet fysikaalisesti, esim. liikuttaneet esineitä katsojien näkyvissä.

4) Ilmiö on jättänyt kestäviä fysikaalisia vaikutuksia, nim.:

a) useitten henkilöitten läsnäollessa kirjottanut;

b) *sama* käsi on jättänyt jälkiä pehmeään tai värjättyyn aineeseen;

c) useat henkilöt ovat tunteneet vaikutuksia *samanpuolisessa* kädessään;

d) *sama* käsi on määrättyä ainetta muodostellut;

e) sellaisia käsiä on valokuvattu.

5) Tällaisia aineistuneita muotoja on punnittu, kun ne ovat saaneet täydellisen ihmismuodon.

Jos aineistuminen rajottuu vain käsiin, niin saattaa muu elimistö puuttua ainoastaan näköopin kannalta. Se näkyy siitä, että sellaisten käsien toimintaa ohjaa järki.

Tällaisesta käden toiminnasta voimme mainita esimerkin vuoksi seuraavan. Crookes kertoo: »Silloin laskeutui loistava käsi ylhäältä päittemme päälle, ja häilyttyään muutamia sekunteja minun kohdallani, otti se lyijykynän minun kädestäni ja kirjotti nopeasti pöydällä olevalle paperilehdelle, kohosi jälleen yläpuolellemme ja hävisi vähitellen pimeyteen.» (Crookes: »Sie-lullisia tutkimuksia).

Parhaimpia todistuksia ovat aineistuneitten käsien jättämät jäljet kipsiin. Niistä kerrotaan seuraavaa: Toiseen astiaan pannaan kylmää vettä, toiseen kuumaa, ja viimeksimainitun pinnalle on sulatettu kerros paraffinia. Istunnossa pyydetään aineistunutta kättä sukeltamaan paraffinikerrokseen ja sitten kylmään veteen viereisessä astiassa. Kun tämä useamman kerran uudistuu, muodostuu käden ympärille paraffinihansikas. Yhtävähän kuin ihmiskäsi voi vapautua käteen vedetystä ja ran-teesta napitetusta hansikkaasta, yhtävähän voisi aineistunut käsi vapautua paraffinihansikkaasta, jollei se voisi henkeytyä (dematerialisieren). Täten jäänyt käden valinkaava voidaan sitten valaa täyteen kipsiä ja pistää kuumaan veteen, niin että paraffinikuori sulaa. Silloin on saatu yksityisseikkoihin saakka täydellinen kipsikäsi.

Kuvanveistäjä vaan ei voisi käsittää tällaista kipsikäden-
tekoa, siinä kun ei ole sivuilla valinsaumoja.

Tämä todistus on huomattava erittäinkin siitä syystä, että kipsikäsi on toisellainen kuin mediumin käsi.

Tämän kokeen suoritti ensiksi geologian professori *Denton* 1875; ja lopulta onnistui hän suorittamaan tämän kokeen sellaisilla varmuusehdoilla, että kipsikäden kaava saatiin lukitussa laatikossa.

Nämä kokeet, jotka Hartmann jättää kumoamatta, ovat monella tavalla vaihdelleet. Niitä on saatu erilaisilla varmuusehdoilla:

- 1) Mediumi on eristetty istuntohuoneesta, toimiva haamu on näkymätön.
- 2) Mediumi on läsnäolijoitten näkyvissä, toimiva haamu on näkymätön.
- 3) Toimiva haamu on läsnäolijoitten näkyvissä, mediumi on eristetty.
- 4) Toimiva haamu ja mediumi ovat samanaikaisesti läsnäolijoitten näkyvissä.

Lopuksi vielä mainittakoon sellaisiakin tapauksia kerrotun, jolloin ainestunut käsi on tarjoutunut parafiinihansikas yllään läsnäolijoitten kosketeltavaksi. Joskus on kipsikäden omituisuuksien nojalla joku läsnäolijoista tuntenut sen jonkun sukulaisvainajansa käden muodoiksi. Niinpä eräässä istunnossa, jossa mediumina oli Englinton, valettiin pienen lapsen kipsikäsi, jossa oli pieni epämuodostuma, ja jonka johdosta muuan läsnäoleva nainen tunsu sen pienen tyttövainajansa kädeksi. Tyttö oli hukkunut veteen viidenvuotiaana Etelä-Afrikassa.

Nämä valannat muodostavat sillan koko olennon ainestumiseen, jolloin todistuksina käytetään etupäässä

valokuvia. Istunnossa vallitsevien varmuusehtojen mukaan erotetaan todistusehtoja viisi:

- 1) Mediumi on näkyvissä; haamu on näkyvissä ja valokuvataan.
- 2) Mediumi on näkymätön; haamu on näkyvissä ja valokuvataan.
- 3) Mediumi ja haamu ovat näkyvissä; haamu yksinään valokuvataan.
- 4) Mediumi ja haamu ovat näkymättömät, viimeksimainittu valokuvataan pimeässä.

Valokuvatodistusten runsauteen nähden täytyy minun vaan viitata Aksakowin todistukseen. Kun sitäpaitsi ajattelee, että haamu on mitattu, punnittu, verenkierto ja hengitys todennettu, että se käyttäytyy ihmisolennon tavoin, että haamu Crookesin luona keskusteli kaksi tuntia läsnäolijoitten kanssa ja kertoi menneestä elämästään, niin myöntänee lukija, ettei ole suuresti luottamista siihen harhanäköteoriaan, jota syöttävät sellaiset vastustajat, jotka eivät ole koskaan olleet istunnoissa läsnä, puhumattakaan muusta kokeilusta. Minä en ainaakaan ikämaailmassa tule nielemään sellaisia kameleja. Eikä *Crookes* ole ainoa, joka on onnistunut suorittamaan näin täydellisiä kokeita. Myöskin lääket. tohtori *Ritchman* kertoo:

»Nämä kokeet eivät juuri koskaan epäonnistuneet; minä seurasin usein haamua aina verhoahuoneeseen asti ja näin heidät yhtäikaa. Minulla on mahdollisimman suuri tieteellinen varmuus siitä, että haamu ja mediumi olivat toisistaan erillään olevia yksilöitä tutkiessani huolellisesti heitä erilaisilla koneilla, heidän hengitystään, verenkiertoaan, suuruuttaan, painoaan y. m.

Jokaisessa henkisessä tai ruumiillisessa suhteessa olivat nämä haamut eli henkiolennot ylhäisen jaloja ja lumoavan kauniita, huolimatta siitä, että näyttivät sukel-tavan esiin kuin jostain sumusta ja taas äkkiä katoavan. Olen siitä syystä sitä mieltä, että jossakin täytyy olla jonkillaaisia henkisiä olennoita, ja että niillä järkevillä haamuilla, jotka istuntotilaisuuksissa olivat saapuvilla, olivat näkyväiset, todelliset «henkiset ruumiit», jostakin toisesta aineesta kuin meidän maalliset ruumiit, että ne olivat itsetietoisia ja ajattelevat kuin me, että ne saattoivat puhua ja liikkua, aivan kuin »lihassa maanpäällä vaeltaessaan». Kun minä yhä uudelleen ja uudelleen (täysin arvostelukykyisten henkilöitten läsnäollessa) menin verhohuoneeseen, toisella puolellani haamu, toisella mediumi, haamua sen saapuessa ja lähtiessä kättä piten tervehdin ja hänen kanssaan joskus tunninkin keskustelin — niin en enää voi tyytyä sellaisiin selitelyihin näkö- ja kuulohairahduksiin, itsetiedottomaan aivo-, sieluvoima- tai hermovoimatoimintaan j. n. e.... Järki, logika, johtopäätökset j. n. e. ilman käytännöllistä kokemusta kuluttavat vaan suotta aikaa ja voimia.

Hartmannin, joka kehottaa spiritistejä suorittamaan kokeitaan varmojen menetelmätapojen mukaan, olisi pitänyt ajatella, että hän tekee itse menetelmätavallisen virheen, kun ei kunnioita tosiseikkoja ja tekee epäilystä päätarkotuksen. Epäily ei sovellu niihin asioihin, jotka tulevat sitä paremmiksi kuta pitemmälle pääsevät; har-kitusti arvosteltu ja tieteellisesti perusteltu on vaan sellainen epäily, joka tarkkaan oikealle paikalle osaa pysähtyä. Harhanäköteorialla on ylipääsemätön rajansa, ja merkityksensä se menettää, kun spiritististen tosi-seikkain todistajiksi tulevat valokuvalevyt, vaa'at mitta-reineen j. n. e. Jos esim. nähdään spiritistisissä istun-

noissa mediumin menettävän ja haamun saavan vastaavan painomäärän, niin eihän sellaista tosiseikkaa voi kumota ylhäisinkään epäily.

Vaikkei Hartmann itse tunnustaisikaan sitä, ettei hän milloinkaan ole ollut mukana istunnoissa, niin se jo näkyy hänen selityskokeistaan: mediumi, joka on samalla vallan passivinen olento ja aktiivinen magnetisoija; joka luo itselleen harhanäköjä ja siirtää ne läsnäolijoihin niin, että luulevat näkevänsä haamuja; lyhyesti: mediumi, joka nukkuu ja uneksii, ja läsnäolijat, jotka näkevät samoja unia, mutta eivät nuku; pysyviä aineellisia muutoksia, jotka olisivat harhanäköolentojen aikaansaamia; vihdoinkin fysikalisia koneita, jotka ovat nekin tulleet harhanäköisiksi ja toimivat fysikalisia lakeja vastaan: — olkoon vaan tällainen kuvaus hienosti kokoonpantu, mutta ei ikänä ole kukaan spiritisti ollut läsnä moisessa istunnossa.

Sellainen teoria loukkaa sitä kaikkein ensimmäistä menetelmäperiaatetta, että jokaisen selityshypotesin täytyy soveltua selitysojektiin. Itsestään on selvä, että tämän periaatteen täytyy olla edellytyksenä kaikelle tieteelliselle tutkimukselle. Selityksen täytyy odottaa siksi kunnes se saavuttaa ja sulkee piiriinsä selittävän tosiseikan.

Hartmann menettelee aivan päinvastoin. Epämukavat tosiseikat, joita hän ei kykene selittämään, hylkää ja sivuuttaa hän ilman muuta; toisia hän taas retustelee ja muokkailee siksi kunnes ne soveltuvat hänen selityksiinsä. Soveltamatta siis selitystä todistuksiin, menettelee hän päinvastoin.

Ei kukaan tahdo väittää hänen menetelmäperiaatettaan vastaan, että »ilmiöitä pitäisi koettaa niin kauan kuin mahdollista selittää lähteneiksi luonnollisista syistä, eikä ilman pakkoa mennä yliluonnollisiin asioihin». Mutta

kun nähdään Hartmannin halveksivan spiritististä selitystä, koska hän luulee löytäneensä mediumissa luonnollisen perusteen ilmiöihin, mutta sitten menee itse, selittäessään kirkasnäköisyysilmiöitä, paljo kauvemmaksi vielä ja puhuu absolutisesta hengestä, niin muistuttaa hänen menettelynsä entistä tyrolilaista, joka sanoi: kun voin saada oikein raikasta vettä, niin jätän viinin koskematta ja otan viinaryypyn.

Laajasti tekee Aksakow selkoa niistä ilmotusilmiöistä, jotka ovat mediumin henkisen tason yläpuolella. Kun luetaan, että muuan sivistymätön mediumi henki-ilmotuskirjotuksen avulla täydensi Charles Dickensin keskenjääneen teoksen »Edvin Drood» sellaisella tavalla, että Dickens-tuntijoitten mielestä ei kirjailija itse olisi sitä paremmin tehnyt, niin ei enää voida hyväksyä Hartmannin väitettä, että henkiset ilmotukset eivät milloinkaan ole mediumin tai läsnäolijoitten kehitystason yläpuolella. Tämän rajan yli kulkevat ne päinvastoin varsin usein. Tähän antaa vasten tahtoaan ja siitä syystä vähän lystikkään todistuslisän tunnettu materialisti tohtori Ludvig Büchner. Vuonna 1860 ilmestyi nim. Erlangenissa t:ri Aschenbrennerin englannista saksantama Hudson Tuttlen teos: »Luomistyön historia ja lait». Büchner ja hänen materialistiset toverinsa ovat kovasti kiitelleet mainittua teosta ja julkaisseet siitä otteita; tahtoipa Büchner Amerikkaan matkustettuaan henkilökohtaisesti kiittää tekijää, ja kävi hänen luonaan Clevelandissa. Mutta Hudson Tuttle halusi vaatimattomasti sivuuttaa kaikki kiitokset. Hän on yksinkertainen farmari, joka alkoi kirjoitella 18-vuotiaana tieteellisiä teoksia — mediumina hengille. Hän kertoo itse keskustelustaan Büchnerin kanssa seuraavaa:

»Minä kysyin häneltä, mistä syystä hän piti kirjoituksiani erityisinä nerontuotteina, ja mitenkä hän luuli

niistä saavansa tukea, materialismille? Hän selitti ettei tiennyt niitten syntyä sellaiseksi; hän sanoi otaksuneensa, että minä joutoaikani kokonaan omistin tieteelle. Kun selitin hänelle, että juuri hänen mainitsemansa kohdat teostani olin kirjottanut raskaankin ruumiillisen päivätyön jälkeen korkeampain voimain avulla, sanoi hän kohteliaasti, että minulla oli suuri päänmuodostus ja että jossain olin varmaan ennen kuullut tai lukenut tästä tieteestä.»

Kun vastustajat väittivät kirjotusmediumin pelkkää roskaa saavan aikaan, niin voivat spiritistit todistaa vastakohdan — vetoamalla professori Ludvig Büchneriin!

Henki-ilmotukset osottavat siis usein riippumattomuutta mediumin kehityksestä, ja kun Hartmann väittää, että »ainoastaan kirjottamaan oppinut mediumi voi kirjottaa paikalla tai etäälle henki-ilmotuskirjotusta», niin ei sekään pidä paikkaansa. Rouva *Jenkenin* (Kate Fox) lapsi alkoi kirjottaa 5 ½ kuukauden vanhana tätä ilmotuskirjotusta; samoin muuan 2-kuukautias imevä lapsi antoi kirjotusvastauksia; ja parooni *Seumour Kirkupin* tyttö kirjotti jo sellaista kahdeksan päivän vanhana. Lapsissa on ilmaantunut puhemediumejakin, eikä ainoastaan nykypäivinä, vaan jo viime vuosisadan alussa, kuten näkyy *Missonin* merkillisestä teoksesta *). Puhemediumien kyvyn lähteminen vieraista voimalähteistä selvenee m. m. tuomari Edmondsin mainitsemasta tapauksesta: Hänen nuori tyttärensä, joka osasi vain englantia ja vähän ranskaa, puhui yhdeksää jopa kymmentä kieltä, tunteja joskus ja vallan sujuvasti. Joskus tapahtuu tämä ilmotus sähkö- tai kuuromykkäaakkosilla.

Jos näissä ilmotuksissa on kaukonäköisyyskykyä määrättyssä ajassa ja tilassa, niin ei siitä varmuudella

*) Misson: „Théâtre sacré des Cevennes.”

voi päättää spiritistisen alkuvoiman toimintaa, koska kaukonäkö kuuluu somnambulien ominaisuuksiin. Mutta tätä selitystä ei Hartmann voi käyttää, koskei hän hyväksy aineistuvaa subjektia, vaan täytyy hänen taas tehdä valtava hyppäyksensä siihen absolutiseen henkeensä. Mutta jos tämän mitan sovitamme yksityisiin tapauksiin, niin huomaamme, kuinka paljon luonnollisempi on spiritistinen hypotesi kuin Hartmannin metafysinen. Lääket. t:ri *Wolfe* kertoo esim. mediumi Mansfieldestä: »Olen nähnyt hra Mansfieldin kirjottavan yhtäikaa kaksi henki-ilmotusta, toisen oikealla, toisen vasemmalla kädellä, ja molemmat sellaisella kielellä, jota hän ei ollenkaan osannut. Kirjottaessaan parhaillaan jutteli hän minun kanssani liikeasioista tai jatkoi ennen koetta alottamaamme keskustelua... Toisessa tapauksessa muistan selvästi, että hra Mansfield, kirjottaessaan parhaillaan molemmin käsin, sanoi minulle: »Wolfe, tunnetteko Columbiassa erästä Jacobs-nimistä miestä?» — Minä vastasin myöntävästi ja hän jatkoi: »Hän on nyt täällä ja tahtoo teille ilmoittaa, että hra Jacobs on tänä aamuna kuollut;» — Tämä ilmotus osottautui myöhemmin täysin oikeaksi.»

Samalla tavalla kertoo kenraalimajuri *Drayson*. Eräässä istunnossa ilmotti mediumi hänelle läsnäolevan erään hengen, joka oli eronnut ruumiista vähän aikaa sitten Idässä, mutta ei Indiassa; häneltä oli kaula katkaistu ja ruumis heitetty johonkin kanavaan. Tästä ystävystä ei Drayson ollut saanut kolmeen vuoteen mitään tietoja, mutta oli myöhemmin saanut kuulla ystävänsä matkustaneen Indiasta Kiinaan; vasta joitakuuta vuosia myöhemmin sai hän kuulla lähempiä seikkoja hänen kuolemastaankin.

Ovatpa ilmotuksia tehneet sellaisetkin henget, jotka ovat olleet ihan tuntemattomia mediumille ja läsnä-

olijoille, mutta joitten antamat tiedot on jälestäpäin huomattu tosiksi.

Aksakow on nähnyt paljon suurempaa vaivaa kuin Hartmann sovittaessaan ilmiöihin animistista selitystä ja tutkiessaan tämän selityksen merkitystä. On olemassa fysikalisia ja sielullisia ilmiöitä, jotka ovat johonkin sieluun kuuluvan elimistön kaukovaikutusta; mutta on olemassa myös toisellaisia ilmiöitä, joitten erityisyydet pakottavat meitä olettamaan niillekin sielun johtoa, mutta ruumiista vapautuneena, s. o. turvautumaan spiritistiseen selitykseen. Jokaisen tarkan tutkijan täytyy todistusaineisto tällätavoin seuloa.

Kun siis näemme animististen ja spiritististen ilmoitusten olennon mukaan olevan samankaltaisia, niin on meidän tehtävä se johtopäätös, että me elävät ihmiset olemme sisälliseltä olennoltamme samankaltaisia kuin ne olennot, jotka kuolemansa jälkeen ilmestyvät näkyväiseen muotoon, että me siis animistisesti toimiesamme poikkeustapauksissa käytämme voimia, jotka kuoleman jälkeen esiintyvät piilostaan ja tulevat säännönmukaiseksi (normal). Animistisia ilmotuksia ei tule ainoastaan mediumien avulla, vaan myöskin somnambullen. Kaikki kaksoisolentotapaukset kuuluvat siihen luokkaan, ja niitten oleellisuudesta todistavat juuri valokuvat ja valantamuodot.

Nämä animistiset ilmiöt eivät tule ilmi elimistön välityksellä, vaan siitä huolimatta, ja siitä seuraa, että mikä ilman ruumiillisuuden *käytäntöä* voi tapahtua, se voi tapahtua myöskin ilman ruumiillisuuden *omistamista*, vieläpä sitä helpomminkin. Jos huomaamme aineistumisen ja kaksoisolennon pääpiirteissään olevan toistensa kaltaisia, mutta molemmissa tapauksissa tämän yhtäläisyyden muistuttavan meille tuttua olentoa, niin täy-

tyy meidän johdonmukaisesti ajatella ainestumisen perustuvan vainajana toimivaan henkeen, jos kerran kaksoisolennon ilmestyminen perustuu elävään ihmiseen.

Mutta ruumiillinen yhtäläisyys ei ole ainoa merkki, jonka nojalla voimme päättää jonkin haamun jonkin vainajan hengeksi. Tätä samaisuustodistusta vielä vahvistaa se, jos ilmotus tapahtuu mediumille vieraalle, mutta vainajalle tutulla kielellä, tai kuuromykkä vainaja vaikuttaa siinä määrässä mediumiin, että tämä käyttää kuuromykkäkieltä; jos ilmotuksissa on vainajan luonteenomainen kirjutustapa tai muita kielellisiä omituisuuksia, jos kirjaimet mediumille vieraassa kielessä muistuttavat vainajan käsialaa, tai jos vainaja ilmottaa useita yksityisseikkoja elämästään, vaikka onkin tuntematon sekä mediumille että läsnäolijoille.

Samaisuustodistusta vahvistaa edelleen se, jos mediumi kuvailee ainoastaan hänelle näkyvän haamun, mikä vastaavalla tavalla ilmenee valokuvassa, ja joka kuva esittää kaikille läsnäolijoille tuntematonta vainajaa. Sitä ratkaisevammaksi tulee haamun ja vainajan samaisuus, kuta useampia edellämainittuja tuntomerkkejä kohdistuu yhteen tapaukseen.

Aksakow mainitsee useita tällaisia varsin merkillisiä tapauksia. Siitä runsaasta kokoelmasta otamme vaan *Livermooren* kertoman, mikä tapahtui eräässä Kate Fox-mediumin istunnossa. Ilmestyi kokeilijan puoliso-vainaja Estella, ja antoi useita yllämainitunlaisia ilmotuksia.

Ei fyksikalisista eikä sielullisista ilmotuksista voi tehdä johtopäätöksiä vainajan olotilaan; sillä spiritisteille tunnettu tosiasia on, että vainajien täytyy ilmestymisensä aikana vaieta maallisen elämänsä viimeisistä tapauksista.

Lichtenberg sanoi kerran, että hän vaikka polvillaan konttaisi Göttingenistä Hamburgiin, jos hän sieltä var-

maan löytäisi kirjan, missä selitettäisiin uusia metafysisiä ilmiöitä. Toisin ajattelevat nykyaikaiset oppineet. Heidän tarvitsisi mennä vaan seuraavaan kadunkulmaan päästäkseen spiritistiseen istuntoon ja saadakseen selitystä metafysikaan enemmän kuin laajoista teoksista, mutta sitä he eivät viitsi, vieläpä kieltäytyvät tulemasta, — kuten itse olen saanut kokea — jos heidät kutsutaan sellaiseen tilaisuuteen. Eivätkä he halua kirjallisestikaan perehtyä näihin asioihin. Aksakow on nyt tehnyt sen tien heille mahdollisimman mukavaksi; hän on koonnut kahteen nidokseen tärkeimmän osan salatieteellisestä kirjallisuudesta, valikoiman sadoista kirjoista ja aikakauslehdistä, tieteellisesti järjestettynä.

Käyttävätkö oppineet edes tätä tilaisuutta? Epäilen sitä. He välttävät tällaista opetustilaisuutta, ettei heitä vaan epäiltäisi siitä, että ovat yleensä tällaisen opetuksen tarpeessa. He kirjoittelevat edelleen suurella filosofisella oppineisuudella laajoja teoksia kuolemattomuuden puolesta ja vastaan, toistaen yhä jo ammuin hatariksi käyneitä syitä ja vastasyitä. Siitä syystä voidaan kin heitä soimata jääneensä ajastaan jällelle, sillä nykyään voidaan kuolemattomuus todistaa kokeellista tietä, vieläpä viidessä minutissa — edellyttämällä suotuisa tilaisuus — jokaiselle, joka vaan ei tekeydy sokeaksi, ja joka yleensä voi tehdä johtopäätöksiä kokeellisista tosi-seikoista. Sellaisiin oppineisiin voidaan kohdistaa vielä ankarampikin syytös, se nim., etteivät he tahdokaan tietää totuutta. Sellaisista vastustajista taas, jotka hakevat tietonsa päivän »aviiseista», mieluummin vaikenen, sillä sellaisten ihmisten mielipiteellä ei ole mitään arvoa.

Edellisessä olen verrattain lyhyesti seurannut esityksessäni Aksakowin ansiokasta teosta. Ja jottei minua syyllä päästäisi moittimaan siitä, että sokeasti hyväksyn

käsityskannattajieni teokset, niin olkoon mainittuna, että jotakin yllämainitussa teoksessa moitinkin. Kaipaan siinä lukua psykometristen mediumien kokeista; kaipaan edelleen nimi- ja asialuettelo, mikä tällaisissa teoksissa on varsin hyödyllinen. Myönnettävä on se, että Aksakow hyvin kumoo Hartmannin väitteet, mutta viittaaminen Hartmannin teokseen kautta koko kirjan jättää kuin rakennustelineet muuten valmiin rakennuksen ympärille. Lukija soisi mielellään nämä telineet pois-tetuksi, ja siitä olisi teokselle itselleenkin pelkkää etua. Olisin sitäpaitsi suonut, että Aksakow olisi tehnyt filosofiset johtopäätöksensä kokeista laajempisuuntaisiksi eikä aina kohdistanut niitä Hartmannin järjestelmän mukaan. Hartmann on jossain sanonut, että hänen on — edellyttämällä, että spiritismissä on totuus — metafysiseen järjestelmänsä lisättävä sivuluku, ja Aksakow näyttää olevan samaa mieltä. Mutta minusta sitävastoin näyttää spiritististen tosiseikkain kantovoima ulottuvan niin laajalle, että tämä uusi luku, jota Hartmann ei enää voi välttää, murtaa renkaan hänen järjestelmänsä ympäriltä. Jo *Hellenbach* on osottanut, että jos päästämme spiritismin määräämään maailmankäsitykseen — mikä muuten ei enää ole meidän vallassamme — niin muuttuu pessimismi, jota Hartmann pitää välttämättömänä, vähitellen optimismiksi. Silloin on siltä tuomiolta, jonka Hartmann langettaa maailman päälle, teho viety, samoin hänen tahdonkieltämisopiltaan. Silloin täytyy tuntemattoman maailman ilmiöoppi kokonaan uusia; sillä Hartmann tietää siihen vain kaksi lähdettä: yksilön fysikaalisesti tuntemattomat kyvyt, ja absolutisen hengen metafysisesti tuntemattoman olemuksen; ihmisen kaksois-olento muodostaa sitten kolmannen lähteen, ja siitä ammentaa vahvasti Aksakow. Siveysoppi, jota Hartmann

turhaan koettaa perustella, saa nyt metafysisessä yksilöllisyydessä perustuksensa; kategorinen imperativi tulee ihmisen salatun olemuksen ääneksi. Mutta se mullistaa samalla koko uskonto-opin. Eipä kaunotiedekään voi sitä kohtaloa välttää, koskapa taiteellisenkin luomistyön salaisuus nyt täytyy selittää perustuvan ihmisen salattuun olentopuoleen. Yksilöopin välttämättömän uudistuksen kautta vedetään Hartmannin filosofia, jopa koko filosofia yleensä, alas yksityisjakkaraltaan; filosofia ei enää käsittele koko maailmaa sellaisenaan, vaan ihmistä ja hänen tarkotustaan, ja siitä tehtävät johtopäätökset tulevat vaikuttamaan yhteiskuntaoloihimme paljoa tehokkaammin, kuin jos Hartmannin filosofia ehdottomine ja sentähden lamauttavine pessimismineen olisi päässyt syöpymään ihmisiin. Siinä on kylliksi asioita perustelemaan sitä väitettä, että spiritistisen opin työntäminen Hartmannin maailmankäsitysjärjestelmään ei suinkaan käy niin helposti, kuin jonkin täydentävän luvun lisääminen kirjaan, vaan että se repäisee auki koko järjestelmän.

Teoksensa kautta on Aksakow näyttäytynyt spiritismin perusteelliseksi tuntijaksi. Mutta vielä vakuuttavamaksi se olisi tullut, jos hän olisi — ja moni lukija sitä kaipaava — selittänyt tarkemmin anima(sielu)-käsitteen. Se olisi ehkä vaatinut hänen teokseensa lisää kolmannen nidoksen, mutta tarkemmin se olisi samalla selittänyt animismia. Ne tosiseikat, joihin sen selitys perustuu, ovat paljoa vanhemmat kuin spiritismi. Niitä tunsivat jo egyptiläiset ja kreikkalaiset, mutta Länsimailla ovat niitä kokeillen tutkineet vasta Mesmer ja hänen oppilaansa: somnambulismi-ilmiöt.

Kolmas nidos, nim. tästä aineesta olisi ehkä saanut Aksakowin ja Hartmannin yhtymään. Mutta se oli jo

etukäteen mahdotonta, kun Hartmannilta omista tiedoistaan puuttui kokonaan maaperä sille. Hän ei tunne mesmerismia, eikä kirjallisuutta siltä alalta ensinkään. Tuntemattoman maailman filosofi tuntee siis ihmisen tuntemattomasta olemuksesta ainoastaan sen vähäisen osan, joka ilmenee unielämässä, mielipuolisuudessa ja muissa sairaloisuustapauksissa, ja mikä uusimpana aikana on saanut huomattavan lisän spiritismin kautta. Sanalla sanoen: Hartmann tuntee vain fysiologisesti tuntemattoman ja sen lisäksi tuntemattoman absolutisen hengen. Näitten kahden välillä olevasta ainestuvasta henkimaailmasta ja ihmisen kaksoisolennosta ei hän tiedä mitään, eikä voikaan tietää niinkauvan kun hän kieltäytyy tutkimasta somnambulismia. Siten ainoastaan on käsitettävissä se, että hän yhä edelleen puolustaa järjestelmänsä pääerehdystä: meidän yksilöllisyytemme rajoittamisen maalliseen olemismuotoon. Yksilöllisyyden jatkumisen sijasta olettaa hän maailmanaineen (Welt-substans) imeneen itseensä kuoleman jälkeisen ihmisen. Mutta jos kuolema hävittää yksilöllisyyden, niin voi olla olemassa vainajien henkiä; ja niinpä täytyykin Hartmannin selittää spiritistiset tosiseikat mediumiin perustuviksi, vieläpä siihen osaan, joka hänessä — ja ihmisessä yleensä — on toistaiseksi fysiologisesti tuntematonta. Hartmann nimittäin väittää, että ihmisen elimestössä voi olla sellaisia kykyjä, joihin perustuvat spiritistiset ilmiöt. Fysiologiahan on vasta alussaan, ja ihmisen elintoiminta, varsinkin aivojen, on toistaiseksi varsin vaillinaisesti tunnettu.

Jos tämä kaksoisoppi on erehdyttävä, niin samaa ei voi väittää Aksakowin kaksoisopista: animismista ja spiritismistä. Tämä oppi päinvastoin on jo johdonmukaisilta perusteiltaan epäämätön: ihminen ei nim. voi yht-

äkkiä kuoleman kautta tulla siksi, mitä hän ei ole koskaan ollut. Hän voi kuoleman jälkeen ainoastaan siinä tapauksessa tulla itsetietoiseksi hengeksi, että hän jo eläessään on ollut henki tietämättään. Kuolema voi olla sielun henkeytyminen (dematerialisierung) ainoastaan silloin, jos syntymä on ollut sielun aineksuminen (materialisierung). Sielun kykyjen ja voimien täytyy siis tietämättämme piillä meissä, ja kun ne tavattomissa tiloissa ilmestyvät, täytyy olla yhtäläisyyttä animististen ja varsinaisten spiritististen ilmiöitten välillä. Sitä vaikeampi on niitä erottaa toisistaan. Mutta että rajaviivan kuitenkin täytyy voida vetää, ja että on olemassa ilmiöitä, jotka eivät kuulu animismiin, sen todistamisesta on Aksakowille ikuinen ansio.

Senkautta on hän asettanut vastustajansa selvän tehtävän eteen: Hartmannin piti koettaa animistisesti selittää ne ilmiöt, joitten Aksakow väitti kuuluvan yllämainitun rajaviivan tuolle puolen, s. o. henkimaailmaan.

Niin joutui tämä kiista, jolla spiritismin historiassa on suuri merkitys, toiselle asteelleen. Hartmann on toisessa kirjasessaan *) koettanut ratkaista tämän tehtävän. Mutta kun hän ei täydentänyt puuttuvia tietojaan kokeemukseen nähden — siihen ei kai hänen mielestään ole ollut tilaisuutta —, saattoi hän tässä toisessakin teoksessaan puhua ilmiöistä ainoastaan umpimähkään, ja jo johdannosta näkyy, mitä miehiä hän on. Hän pitää nim. kaikkia mahdollisia tapauksia varten takaportit auki ja pidättää itselleen oikeuden jo etukäteen mielensä mukaan hylätä kokeitten todisteita, mitkä aina ovat olleet hänelle varsin

*) Hartmann: „Die Geisterhypothese des Spiritismus und seine Phantome.” (Spiritismin henkihypotesi ja sen haamut).

epämukavia. Hän lausuu m. m.:» — että tosiasioitten täytyy vähintään siinä määrässä olla huomattavia, että niitä kannattaa vakavasti joskin ehdollisesti tutkia: sillä vallan uskomattomia juttuja ei kukaan viitsi ruveta teoretisesti selittelemään.» Se on toisin sanoin: Luultavuus on totuuden mittakaava! Tämä periaate on varsin mukava, vaikka se onkin epätieteellinen. Mutta millä mielivaltaisudella Hartmann sitä noudattaa, osotan seuraavissa muutamilla kuvaavilla esimerkeillä:

1) Kenraalimajuri Drayson kertoo eräästä nuoresta naisesta, joka asui hänen talossaan v. 1885, pitäneensä tämän naisen kanssa, joka oli silloin mediumi, istunnoita joka ilta. Eräässä istunnossa selitti mediumi näkevänsä hengen, joka sanoi olleensa tähtitieteilijä. Drayson kysyi silloin tiesikö henki nyt enemmän kuin elinpäivinä, ja saatuaan siihen myöntävän vastauksen, halusi Drayson saada muutamia lähempiä tietoja Uranuksen kuun kierrosta. Drayson sai silloin sellaisen selityksen, että senkautta tuli ratkaistuksi näennäinen ristiriita Kant-Laplace-teoriassa; asia näytti silloin Draysonista niin yksinkertaiselta, että hän ratkaisi tämän problemin geometrisesti, painatti sen 1859 »Royal Artillerie Institutionissa», ja käsitteli vielä myöhemminkin samaa asiaa kirjoituksessaan: »Common sights in the heaven». Se oli *ristiriidassa* kaikkien siihen asti julkaistujen tähtitieteenoppikirjojen kanssa, ja oppineet sen silloin yksinkertaisesti hylkäsivät.

Tähän Aksakowin laajaan kertomukseen vastaa Hartmann viidellä rivillä ja sanoo mediumin joko itse retkeilleen tähtitieteen vainioilla tai sitten kuulleen joltakin tähtitieteen harrastajalta Uranuksen kuun akselin asenosta, josta tässä on kysymys. Mutta siihen aikaan ei

kukaan tiedemies tällä alalla, puhumattakaan tieteen satunnaisista harrastajista, edes ajatellutkaan tällaista selitystä. Selityksen ovat sittemmin ammattimiehet tunnustaneet oikeaksi.

Mutta sama kenraalimajuri Drayson kohtasi v. 1859 saman mediumin välityksellä vielä kerran saman tähtitieteilijähengen ja kysyi tiesikö henki vielä joitakuita toisia tähtientutkijoillemme tuntemattomia ilmiöitä aurinkojärjestelmästämmä, ja sai vastauksen: Marsilla on kaksi kuuta. Kun nämä kuut sitten 18 vuotta myöhemmin todella keksittiin, niin ei tässä ainakaan voida puhua mistään luulottemisesta. Mitenkäs pelastuu Hartmann tästä seikasta? Vallan helposti: hän ei puhu siitä mitään.

2) Tuomari Edmons, muuan Amerikan korkeimpia virkamiehiä, kertoo, että hänen tyttärensä Laura tuli puhemediumiksi ja puhui kymmentä eri kieltä. Tavallisesti osasi hän vaan englantia ja vähän ranskaa, mutta unitilassa (trance) puhui hän puolaa puolalaisten kanssa, kreikkaa erään kreikkalaisen kanssa, espanjaa, italiaa, portugalia, latinaa, uncaria ja vielä muitakin kieliä, joita Edmons ei tuntenut; vieläpä paria intiaanimurretta, joita Edmons osasi, kun oli oleskellut niillä alueilla ennen pari vuotta.

Mitenkäs luovii Hartmann tällaisen karin ohitse? Hän mainitsee ainoastaan intiaani murteet, joihin nähden ilmiö on selitettävissä, kun Edmonds niitä osasi; muihin kieliin nähden hän vaikenee, mainitsee ainoastaan, ettei ole todistettu Luran osanneen vaan englantia. Toisin sanoin: Edmondsista tekee Hartmann tuhmeliinin ja Laurasta petturin, joka samalla sentään oli kielinero. Uskotellakseen lukijaa täyttäneensä arvosteluvelvollisuus-

tensa, palaa hän vielä myöhemmin samaan tapaukseen ja\sanoo: »Siitä herkkäuskoisuudesta, jolla kokeitten kertojat luottavat mediumien vieraitten kielten tuntemattomuuteen, tai uskovat yksinkertaisesti heidän vakuuttelujaan, olen ylempänä jo maininnut.» — No niin, olemmehan jo nähneet millä puolella tässä on herkkäuskoisuutta.

3) Visconsinin kuvernööri Nathaniel Tallmage sai eräässä istunnossa kehotuksen muodostaa omasta perheestään kokeiluseura, ja asettaa nuorin tyttärensä, kolmentoistavuotias Emilie, pianon ääreen. Tallmage huomauttaa, että hänen saapuessaan Visconsiniin olivat olot vielä niin alkuperäisellä kannalla, että oli mahdoton saada soitonopettajaa, jotenka Emilie ei tuntenut nuotteja eikä osannut soittaa. Kun Tallmage sitten muodosti istunnon perheineen, otti Emilie paperia ja kynän, piirusti nuottipinnan ja kirjotti siihen nuotteja kaikkine soittomerkkeineen. Sitten heitti hän kynän pois ja soitteli sormillaan pöydän reunaa vastaan. Tallmage vei sitten tytön pianon ääreen, ja Emilie soitti rohkeasti ja kehittyneen soittotaiteilijattaren varmuudella ensin Beethovenin suuren valssin, sitten useita tuttuja lauluja ja lopuksi kokonaan uuden laulun, johon hän lauloi valmistaamatta sepittämänsä sanat.

Mitenkäs suoriutuu Hartmann tästä tapauksesta? Taas-kin sangen yksinkertaisesti. Hän kysyy: eikö Tallmage ole viime vuosina hetkeksikään päästänyt tyttärtään näkyvistään? Siis tässäkin tapauksessa taas on tytär petturi ja isä tuhmeliini! Ainoastaan lyhyesti mainitsen sen teoretisen selityksen, minkä Hartmann antaa tästä tapauksesta, ja mikä edelleen kuvaa hänen kokemuksenpuutettaan. Hän sanoo musikalisen mediumi-ilmiön pe-

rustuvan, jos sellaisia ensinkään on, siihen seikkaan, että henki antaisi mediumille *suggestion soittokappaleesta*, mikä ei kuitenkaan mitään hyödyttäisi, »sillä vaikka henki tahtoisikin liittää sointusuggestion mediumille voiman suorittaa soitto hengen aistimustavan mukaisesti, niin ei se saisi mediumia suorittamaan vastaaviin ryhmiin rinnastettuja liikkeitä.» — Mutta spiritistit ovatkin sillä kannalla, että hengellä on kaksi keinoa saada mediumin elimistö liikkeelle: joko suggestion kautta tai suorastaan itse käyttämällä sitä. Mutta tähän toiseen, kokemuksesta ilmisaatuun mahdollisuuteen ei Hartmann kiinnitä mitään huomiota.

4) Herra Livermoore piti kuuden vuoden kuluessa Kate Foxin kanssa 388 istuntoa. 43:sta istunnosta lähtien tuli hän alituisesti tekemiseen Estella-vainajan hengen kanssa, ja että henki todella oli mainitun vainajan, sen perustaa hän useihin seikkoihin: pitäessään kiinni mediumin molemmista käsistä, ilmestyi Estellan koko haamu, vieläpä valollakin; että tämä haamu katsojan silmien edessä syntyi pyöreästä valosta ja oli näkyvissä $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ tuntia; että haamu kuvastui peilistäkin, jotenka se ei voinut olla mitään harhanäköä; että haamu antoi joko koputuskielellä tai mediumin käden kautta — jälkimäisessä tapauksessa peilikirjotusta — ilmotuksia ranskankielellä, jota Estella sujuvasti puhui, mutta jota mediumi ei osannut; että kokeilijalta vietiin paperilappuja, joita hän oli varannut taskuunsa, ja asetettiin jälleen pöydälle hänen näkyviinsä, niissä oli ranskalaista kirjoitusta, jonka sisällöstä ja kirjoitustavasta selvästi tunsivat Estellan; että näitten ilmotusten käsiala oli samalaista kuin Estellan, mutta ei mediumin; että Estellan haamu valokuvattiin ja että ystävät sen tunsivat. —

Kuinka suoriutuu Hartmann näistä todisteista? Seuraavalla kuudella rivillä:

»Olisiko tosiaankin ollut niin vaikeata mediumille, johon kokeilija-leski täydellisesti luotti, hankkia luetta-vakseen pari vainajan kirjettä, käännättää ne ranskaksi jollain kolmannella henkilöllä ja opetella ne ulkoa koe-kirjotusta varten?»

5) Mitä tulee hengistä otettuihin *valokuviiin*, joitten yhtäläisyys vainajien kanssa on tunnustettu, niin huomauttaa Hartmann, että se yhtäläisyys useimmiten on yhtä suuri kuin pilven ja kamelin välillä.

6) Parhaimpina todistuksina pitävät spiritistit *valantamuotoja*, joista jo aikaisemmin on mainittu, ja näitä todistuksia esittääkin Aksakow laajasti. — Mitäs arvelee Hartmann niistä? Hän kuittaa ne sillä huomautuksella, että ne kertomukset ovat amerikalaisissa kokeissa todennettuja. Mutta asia on, kuten Aksakowin teoksesta näkyy, ihan päinvastoin. Sitäpaitsi lisää hän siihen, että kokeilijat ovat narreja ja mediumit lurjuksia; se on ainakin merkitys lähipitäen hänen seuraavissa sanoissaan:

»Joko pistää mediumi omat kätensä tai jalkansa paraffiniin, tai pistää hän sinne tehtyjä käsiä ja jalkoja, joilla on toinen muoto kuin hänen omillaan, ja jotka hän jotenkin on tuonut mukanaan, tai sitten auttajan — auttaja pistää kätensä eli keinoitekoiset kädet paraffiniin.»
 »Kun kuitenkin hra Aksakow on siinä erehdyttävässä luulossa, että jonkillainen oikeitten mediumististen valantamuotojen todentaminen kumoamattomasti todistaisi haamujen aineellisuuden, niin tahdon senjohdosta mainita, minkä johtopäätöksen minun mielestäni *korkeintaan*

voi tehdä sellaisista oikeista valantamuodoista. Jotkin toisluokkaiset voimakeskukset vaikuttavat juoksevaan paraffiniin sen, että siitä syntyy mediumin somnambulisen tietoisuuden kuvitteleva käden pinnan muoto.»

Lukija arvattavasti ajattelee, että tällaiset selitykset lähentelevät huononpuoleista pilaa; mutta niillä on juuri se etu, että, jos ne olisivat oikeita, niin »tuntemattomuuden filosofia» pitäisi paikkansa valantamuotoihinkin nähden. Onhan siinä jo tarpeeksi syytä esittää niitä.

7) Erityisesti pitävät spiritistit arvossa Crookesin kertomusta kokeistaan. Neljänä vuonna kokeili hän laboratoriossaan nuoren tytön kanssa, käyttäen todistusten varmentajina tieteen kaikkia apuneuvoja. Hänen laajoista selostuksistaan mainitsen ainoastaan sen, että Crookesin onnistui valokuvata mediumi ja haamu samalle levyille, ja että haamu keskusteli kaksi tuntia läsnäolijoitten kanssa, mediumin ollessa eristettynä sivuhuoneessa Crookesin valvonnan alaisena ja unitilassa.

Mitäpäsanoo Hartmann näistä kokeista, joita hän jo ensimmäisessä teoksessaan varovasti kyllä koetti kiertää? Hän väittää, että »mediumi on täydellisesti pettänyt Crookesin», ja että »tämän into on vienyt arvostelukyvyn mennessään».

Vaikkei Hartmann koskaan ole haamua nähnyt, niin se ei estä häntä väittämästä, että »haamu on vaan sieluton nukke, joka tanssii somnambuliumediumin mielikuvittelun ja tahdon mukaan, mutta joka tapauksessa siltä puuttuu itsetietoisuutta. — Ja se käsitys, että haamu on aina lähtöisin mediumista, käy selvästi ilmi seuraavista sanoista:

»Mediumi voi uneksia eri olentojen ilmestävyn joko perättiin tai yhtäkaaa; hän voi uneksia näitten olento-

jen muodon joko täydelliseksi tai epätäydelliseksi, joko vähitellen kasvaviksi tai väheneviksi; hän voi myöskin uneksia kulkevana unissaan toisten uniolentojen kanssa ulos huoneestaan, ja voi tämän unensa omalta kohdaltaan unitoiminnan kautta toteuttaa. Edelleen voi hän uneksia, että nämä olennot lähtevät hänen navastaan jonkillaista napasuolen jatkeina, tai että ne lähtevät hänen rinnastaan.»

Kaikki nämä mediumin unikuvat ilmestyisivät sitten harhanäköinä katselijaille, jotka — hereillä ollen tosin — kaikki uneksisivat mukana!! Ja sellaista selitystä uskaltaa Hartmann vielä kutsua tieteelliseksi ja esittää spiritistien muka epätieteellisten selitysten vastapainoksi!

Aksakow kertoo eräästä tapauksesta, jolloin ilmestyi kaikille läsnäolijoille tuntematon vainaja, ilmotti nimensä ja kuolinpäivänsä ja sanoi m. m. olleensa yhdentoista lapsen isä. Kirjotettiin sittemmin hänen entiselle asuntoseudulleen, joka sekin oli tuntematon läsnäolijoille, ja saatiin ilmotusta vastaavat tiedot, paitsi että yhdentoista lapsen sijasta oli seitsemän. Tämän johdosta huomauttaa Hartmann: »Usein on mainituissa henki-iimotuksissa numerot ristiriidassa totuuden kanssa, kuten esim. tässä seitsemän lasta yhdentoista sijasta; mutta semmoiset seikat sivuutetaan ilman muuta vähäpätöisinä, vieläpä ihmetellään tapausta sitä enemmän.» — Mutta moittimista ansaitsee tässä Hartmann eikä Aksakow, joka jatkaa kertomustaan sillä, että kun myöhemmin otettiin tarkempaa selvää vainajan lapsiluvusta, saatiin tietää, että niitä todella oli ollut 11.

Edellisessä kirjassaan väittää Hartmann, että mediumi saisi tietonsa läsnäolijoitten tiedoista. Tätä väitettä kumotakseen esittää Aksakow tapauksia, jolloin henkiilmotusten sisällöstä ei voinut olla mediumilla eikä läsnä-

olijoilla mitään tietoa. Silloin kohottaa Hartmann heti mediumin kykyjä, lähettää hänen somnambulitietoisuutensa retkelle ja väittää mediumien saavan tietonsa joltain toiselta kokeilijapiirin ulkopuolelta, ja missä ei sekään auta, siinä tulee taas turvaksi »maailmanaine» ja absolutinen henki. Sellaisilla mielivaltaisilla selityksillä voi tosiaankin »kumota» kenen vastustajan tahansa.

Kuten lukija mainitsemistani tapauksista yleensä on nähnyt, ei Hartmann useimmiten ryhdy selittämään lainkaan. Kaikkiin istuntokertomuksiin vastaa hän vaan kielteisesti ja todistuksia ajaa valheeksi. Siten tunnustaa hän välillisesti kykenemättömyytensä todella kumoamaan spiritismiä.

Niinpä voisinkin jättää jo siihen hänen teoksensa selostelun. Mutta lukijaa ehkä huvittanee kuulla miksi yleensä oppineet Hartmannin tavoin eivät ymmärrä spiritismiä — kuten usein jo olen huomauttanut — niin kauvan kun sitä tutkitaan erikseen. Hartmannin jyrkkä kielteisyys perustuu itse asiassa siihen, että hän on kokonaan laiminlyönyt täydentää tietojaan tutkimalla somnambulismia. Jostain somnambulitietoisuudesta hänkin tosin puhuu, mutta sillä tarkoittaa hän ilmiöitä fysiologisten rajojen sisällä, mutta ei suinkaan henkeytyneen olennon itsetietoista toimintaa. Sen väittää hän mahdottomaksi, ja siitpä syystä täytyy hänen jakaa sieluoppi kahtia, joista osa kuuluu fysiologiaan, osa taas n. k. maailmanaineeseen.

Somnambulismi käsittää sellaiset ilmiöt, joissa esiintyy elävässä ihmisessä tavallisesti salassa piilevä ydinolento, joka on riippumaton ihmisen elimistöstä, jonka toimintamuodoille elimistö ja siihen liittyvä aistillinen tietoisuus pikemminkin on esteeksi. Siitä syystä näemmekin melkein säännöllisesti, että salainen voima vaatii

toimiakseen edellytyksenä aistillisen tietoisuuden heikentymistä. Se näkyy esim. mediumin unitilasta.

Joka on saanut todentaa salaisen olentomme toimivan sillä tavalla, että selvästi on tullut ilmi sen yksilöllinen, omituinen tietoisuus, sen täytyy tunnustaa ihmisellä olevan kuolemattoman sielun, joko sitten tahtoo tai ei, olipa sitten panteisti tai materialisti. Ainoastaan siinä erkanee hän muista uskovaisista, että hän siirtää tämän sielun tuntemattomuuteen — koska se tavallisissa oloissa on meiltä piilossa.

Ei ole siitä syystä ensinkään ihmeteltävää, että kaikki magnetisoijat, jotka ovat paljon kokeilleet, ovat kokeellista tietä somnambulismissa löytäneet todistuksen sielun kuolemattomuudelle ja hylänneet sentähden entisen materialisminsa. Niinpä esim. oli Georget teoksessaan »Physiologie du système nerveux» (Hermojärjestelmän fysiologia) vielä materialisti, mutta kirjan juuri ilmestyttyä tutustui hän somnambulismiin ja sai sieltä todistukset sielun kuolemattomuudelle. Tämän vakaumuksensa saattoi hän julistaa vaan sivumennen testamennissaan, jota hän pyysi levittämään mahdollisimman laajalle (Macario: »Du sommeil»). — Samaan vakaumukseen tulivat Puységur, Deleuze ja sadat muut, vieläpä Giordano Brunokin — juuri siitä syystä että hän hyvin tuns magian — kutsuu »spacciossaan» kuolemattoman sielun kieltäjiä yksinkertaisesti aaseiksi.

Joka tällä tutkimuksen tiellä on tullut huomaamaan ajattelevan ja järjestävän sielun, s. o. joka on löytänyt hengen elävässä ihmisessä itsessään, niin hänellä on enää matkaa pieni askel varsinaiseen spiritismiin; sillä silloin on enää kysymys siitä onko ruumiista jo vapautuneitten ja ruumiissa vielä olevien henkien kesken yhteys mahdollinen, ja mitenkä saadaan edelliset aisteilla tajut-

tavaan muotoon. Joka on somnambulismia tutkinut, hänen täytyy vastata yllämainittuun kysymykseen myöntävästi; sillä ainstuminen panee vaan järjestävän sielun toimimaan ruumiin ulkopuolella, ja saman seikan toteamme jo somnambulismissa. Jos kerran uskoo henkiin ja laskee omankin sielunsa niihin kuuluvan — sitä uskoi myöskin filosofi Kant*) — niin ei voi, kaikkein vähimmin kehitysopin vallitessa, kuten nykyään, ikuisesti asettaa väliseinää aistimaailman ja henkimaailman välille. Luonnossa kaikkialla vallitseva kehitys voi johtaa ainoastaan siihen, että sen erillään olevat osat tulevat yhteen, s. o. että erillään olevat maailmat lähenevät toisiaan. Sitä mieltä täytyy olla jokaisen, joka tuntee somnambulismia ja kehitysopin.

Hartmannin kiivas taistelu spiritismia vastaan johtuu ilmeisesti siitä, että koko somnambulistinen kirjallisuus on hänelle vallan tuntematon. Turhaan etsii hänen teoksistaan viittaustakaan tähän jo yli satavuotiaaseen kirjallisuuteen.

Kuitenkin on Hartmann esittänyt teoksissaan »tuntemattomuuden filosofiaa»; mutta tämä tuntemattomuus ihmisessä on hänen mielestään ainoastaan fysiologisesti enemmän tahi vähemmän yhdenkaltaista ainetta tai sielullista jäsenistöä. Aistillisen tietoisuuden ajattelee hän perustuvan ylempiin aivokerrostumiin, somnambulitietoisuuden taas aivojen sisempiin hermokeskuksiin. Vieläpä hän väittää sitäkin, että »sognambulitietoisuus on vielä enemmän aistien vallassa kuin herännyt tietoisuus, että se ei kykene hillitsemään itseään, että se on järjetön, mielikuvien vallassa ja hyppелеhtivä. Lyhyesti: sillä on kaikki ne ominaisuudet, jotka viittaavat siihen, että se

*) Kant: „Träume eines Geistersehers” (Henkiennäkijän unia).

on paljoa kiinteämmässä yhteydessä elimistön kasvilliseen ja eläimelliseen elintoimintaan kuin herännyt tietoisuus.»

Jos Hartmann olisi tutkinut magnetista somnambulismia, niin olisi hän tullut tietämään, että somnambulinen tietoisuus ei ole »paljoa kiinteämmin» elimistön yhteydessä, vaan on siitä kokonaan riippumaton. Hän saisi tietää, että esim. paikallinen ja ajallinen kaukonäkö on suhteessa elimistöön ainoastaan välillisesti ja senkautta, että mielikuvat siirtyvät aivotietoisuuteen, joka ei aktivisesti niitä siitä, vaan omaksuu ne passivisesti ja tekee ne senkautta aisteilla tajuttaviksi. Sen jälkeen ei hän kaiketi enää kieltäytyisi ottamasta sitä erottavaa askelta fysiologisesta sielutieteestä henkioppiseen, ja silloin hän vasta tulisi oikeaksi tuntemattomuuden filosofiksi. Nykyään on hän sitä varsin rajotetussa määrässä, kun hänen määritelmänsä ihmisen tuntemattomasta puolesta on vallan riittämätön, ja kun hän ei tunne tärkeintä ilmiöluokkaa, nim. magnetista somnambulismia.

Tarvitsee lukea vaan hänen määritelmänsä ihmisen tuntemattomasta olentopuolesta havaitakseen, ettei hän koskaan ole nähnyt somnambulismia eikä mediumia. Hän sanoo:

»Somnambulitietoisuuden oikullisuus ja päähänpistot, niitä kun ei ole hillitsemässä herännyt tietoisuus, ovat yhtä aavistamattomia kuin hermoheikossa ja hermosairaassa ihmisessä, ja yhtä sitkeä on sen itsepäisyys ajaa läpi keran päähän saatu oikku. Siitä huolimatta voi se jollakin rajotetulla ajalla joskus osottaa tervettä järkeä ja tavalista toimintatapaa samoin kuin mielipuoletkin, tai kuten unessa usein käy, kunnes sitten äkkiä taas tulee järjettömyys esiin.»

Tämä määritelmä soveltuu ihmisen fysiologisesti tuntemattomaan puoleen, jossa aivot ovat mielikuvien lähteenä ja kehityspaikkana, mutta ei ihmisen sielun tuntemattomuuteen, jossa aivot vaan passivisesti ottavat vastaan mielikuvan. Yhdessä suhteessa voi Hartmannin kuitenkin myöntää olevan oikeassa, nim. siinä, että saman toimintapaikan tähden ilmiösarjat usein sekaantuvat toisiinsa, jolloin henkitoiminta fysiologisesti tahraantuu. Sitä osottaa tavallinen uni ja mielipuolisuus, vaan ei enää oikea Somnambulismi, jossa ihmisen ruumiillinen puoli on vaientunut. Mutta juuri mielipuolisiin nähden tapahtuu se omituinen seikka, jota mielipuolilääkärimme eivät tunne, mutta joka jo yksinään kykenee kumoamaan Hartmannin väitteen, se nim., että heidän tietoisuutensa on koskematon, kun heidät saatetaan magnetiseen somnambulismitilaan.

Siinä tuntemattomuudessa, josta Hartmann puhuu ja jota hän ylempänä määrittelee, ei tosiaankaan ole mitään sielua havaittavissa. Mutta sieltä ei sitä ole vielä kukaan etsinytkään. Mutta sielu on kyllä löydettävissä siinä syvemässä tuntemattomuudessa, jonka Mesmer ja hänen oppilaansa ovat löytäneet, ja jonka ilmiöt voidaan selittää vaan hyväksymällä metafysinen yksilöllisyys. Nämä tosiasiat tunnettiin jo sata vuotta sitten — ottamatta lukuun vanhaa-aikaa —, ja siitäpä syystä on nykyistä »tuntemattomuuden filosofiaa» katsottava ajastaan jällellejäänneeksi, koskei se seuraa tieteen kehitystä. Jo Mesmer olisi voinut kumota Hartmannin filosofian.

Lukija saattaa niinollen käsittää mitä siitä tulee, kun Hartmann asettaa tuntemattomuutensa, kuten hän sitä nimittää, mittapuuksi spiritismille. Hänen täytyy selittää väärin toinen osa ja ajaa valheeksi toinen osa. Ja niin onkin tapahtunut.

Se tuntemattomuus, joka magnetisessa unessa ilmenee — nim. henkinen sielutoiminta — olisi ollut mahdollinen saamaan selityksensä niiltä tutkijoilta, jotka perustavat spiritismin mediumiin, jo aikaisemmin kuin fysiologisesti tuntematon, mikä unessa, mielipuolisuudessa ja hermosairaloisuudessa ilmenee. Siitä huolimatta, että minulla jo ennen Hartmannia oli samallinen, vaikka laajempi selityseriaate, pidän sitä kuitenkin riittämättömänä ja olen pakotettu, — kuten lukijat tietävät — siirtämään huomattavan osan spiritistisiä ilmiöitä yleispätevän syyn nojalla ulkopuolelle mediumia, nim. toiseen olentosarjaan perustuviksi. Samoin Aksakow. Hänenkin selittää osan ilmiöitä lähtevän mediumista ja nimittää niitä animistisiksi. Mutta anima on hänen mielestään paljon laajasisältöisempi käsite kuin Hartmannin »tuntematon» — niinkuin jo edellä on mainittu —, se on Aksakowin mukaan yksilöllinen sielu, omine tietoisuuskseen ja omine toimintavoimineen. Eikä tämänkään sielukäsitteen perusteella voida Aksakowin mielestä spiritismiä selittää. Aksakow siis mittaa esinettä metripuulla ja sanoo, että se on liian lyhyt; silloin ottaa Hartmann desimetripuun ja selittää, että se riittää. Onpa kuin toinen väittäisi, että 2×2 ei ole edes 5; mutta toinen väittäisi, että 2×2 on vielä 6-kin.

Luonteenomaista Hartmannin taistelutavalle on myöskin hänen tutkimuksensa spiritistisestä kuolemattomuuskysymyksestä, varsinkin pessimismiin nähden. Spiritistien käsitys on se, että animistisia ilmiöitä synnyttävä sielu elää kuoleman jälkeen. Spiritistit tunnustavat edelleen maallisen pessimismin, s. o. — vaikka tämä superlativimuoto vertauskäsitteen puutteessa on sopimaton — he tunnustavat maallisen kurjuuden. Mutta maallinen pessimismi johtaa spiritistien käsityksen mukaan

henkielämän optimismiin, koska ensiksikin kuolemattomuusoppi tyydyttää ihmisen vahvinta vaistoa, halua elää; ja koska toiseksi haudantakainen olotila, senkin hämärän käsityksen mukaan, minkä somnambulismista saa, näyttää suhteellisesti onnellisemmalta. Siitä syystä ovat magnetiset somnambulit — joita Hartmann ei tunne — unitilaansa aina kiittäneet onnelliseksi eivätkä ole kuolemaa pelänneet, vaan pikemminkin heräämistä, s. o. palaamista aistilliseen tietoisuuteen. Siitäpä syystä nimittävät myöskin kristilliset mystikot hypnotista haltioitumistilaa »taivaan esimauksi». Samasta syystä kai Indian mystikko pitää tätä tilaa sulamisena Brahmaan, s. o. jumalaan.

Hartmann ei usko mitään henkilöllistä kuolemattomuutta. Hän ei myönnä sitä olevan; mutta hän otaksuu sen, voidakseen akademisesti tutkia ja kysyä mitä sitten seuraisi, jos tuntematon puolemmme olisi kuolematon. Mutta samalla panee hän heti henkisielun sijalle oman vaihtoehdokkaansa, ja sitten ei ole hänen enää ollenkaan vaikeata selittää kuolemattomuutta pessimistisesti. Hän tekee haudantakaisesta elämästä vallan lohduttoman tilan joka muistuttaa loppumatonta hermosairautta tai mieli-puolisuutta. Siten tahtoo hän saada asian näyttämään siltä kuin valaisivat spiritistit vettä hänen pessimistiseen myllyynsä. Tämä Hartmannin yritys kääntää vastustajien kanta pelkäksi irvikuvaksi on huomattavissa hänen kirjoituksissaan. Tässä ilmenee selvästi käsitteiden se-kaannus, jonka kautta hänen onnistuu heittää pessimismin viitta spiritismin ylitse. Mutta Aksakow käsittää ihmisen tuntemattoman olentopuolen aivan toisin kuin Hartmann. Aksakow pitää sielua aistilliselle ihmiselle tuntemattomana asiana, Hartmann taas — hypotetisesti sen tunnustaessaan — itsessään tuntemattomana. Hart-

mann tahtoo siis saada asian näyttämään siltä kuin lähisi hän spiritistien kanssa samasta esilauseesta: tuntemattomuuden jatkumisesta. Sitten esittää hän meidät sellaisiksi ihmisiksi, joilta puuttuu ainoastaan johdonmukaista ajattelemista, kun joudutaan sellaiseen haudantakaiseen elämään, mikä tietysti johtuu *hänen* tuntemattomastaan, vaan ei meidän.

Mutta ajatteleva lukija ei johdu harhaan Hartmannin kirjoitusten johdosta; joka kerta kun Hartmann puhuu »tuntemattomasta» ja »somniaulitietoisuudesta», tietää lukija, että Hartmann tarkoittaa sillä vallan toista kuin spiritistit. Kuolemattomuuteen nähden olen jo etempänä maininnut, että ihminen jo tässä elämässä tietämättään on henki; mutta en ole sanonut, että hän on itsetiedoton henki. Mutta tämä olisi Hartmannin mukaan minun käsitykseni. Hän sanoo:

»Jos henki kuoleman jälkeen eläisi yksilöllisesti, niin voi se vaan elää itsetiedottomasti; sillä jos se menettäisi korkeimman, isoavotietoisuutensa, niin joutuisi se solu- ja atomitietoisuuden varaan. Mutta sellainen tila, jommoiseksi sen spiritististen kokeitten kautta pitäisi todistetun, elämän jatkuminen muistoon mahdottomien elimistön jäännösten varassa ilman järkeä ja ilman toimintavoimaa, sepä vasta olisi kaikkein kauheinta ja surkeinta pessimismiä, jollei koko käsitystä olisi pidettävä taikauskona ja sellaisena täydellä oikeudella hylättävä».

Mutta me spiritistit pyydämme saada päästä olemasta sellaisen sekasikiön isänä; Hartmannin poika se on eikä meidän.

Lopuksi sanoo Hartmann:

»Tänä aikana näyttää spiritistien toiminta olevan ruumiillinen, henkinen ja siveellinen vaara, se on uteliasta leikkiä vaarallisten ja kamalien voimien kanssa, sitäpaitsi

se on järjetöntä ja ilman päämäärää. Kirkolla ja polisilla olisi täysi syy koettaa voimiensa mukaan hillitä tällaista vallattomuutta, jolleivät pidä parempana jättää tällaisia liaksi kiihtyneen mielikuvituksen sairaloisia luomuksia yhteiskunnallisen luonnonparannusvoiman ja lääketaidon auttaviksi.»

Tämä vetoaminen poliisiin on sama kuin tunnustaa mahdottomuutensa selviytyä spiritismistä filosofisella tavalla, eikä enää muuta tarvittaisi kuin puristuslaki, jolla kielletäisiin Saksan filosofit ahdistamasta niitä oppeja, joita Berlinin filosofipaavius kannattaa.

Näin ollen ei liene liian ankarasti arvosteltu, jos sanon, että Hartmannin molemmat kirjaset sisältävät vihamielisyyttä, mutta eivät filosofiaa.

Spiritistiset ilmiöt ovat kerta kaikkiaan tosiseikkoja. Vastustajat taistelevat tosiseikkoja vastaan huonoilla perusteilla. Se on nurinpäinkäännettyä Don Quixottemenettelyä; sillä jos on tarpeetonta taistella tuulimyllyjä vastaan peitsillä, niin on vallan hulluuden huippu ruveta takomaan päätään seinään, ja selittää totuuksia mahdottomiksi. Vaikka ihmiset yleensä hitaasti muuttavat ajatussuuntaansa, on enää vaan ajan kysymys spiritismin tunnustaminen. Sen tosiseikat todistavat yksilösielun olemassaolon ja sen elämän jatkumisen kuoleman jälkeen, ja tämä katsantotapa tulee välttämättömästi muuttamaan koko maailman- ja elämäkäsitetyksen ja siis maallisenkin elämämme onnellisemmaksi.

Aksakow mainitsee kirjassaan joskus kysyvänsä itseltään: »Olenko todellakin tehnyt hyvin omistaessani niin paljon aikaa, työtä ja varoja tutkiessani ja julistaessani näitä ilmiöitä? Enkö ole joutunut väärälle tielle? Enkö ajattele harhakuvaa? Olenko suotta uhrannut tämän elämäni?»

Näihin kysymyksiin voi parhaiten vastata Aksakowin omilla sanoilla: »Maallista elämää ei voi parempaan tarkotukseen käyttää kuin koettamalla todistaa, että ihmisen sisin olento on kuolematon, ja että sillä on ylhäisempi päämäärä kuin tämä maallinen elämä!»

III

Taistelu spiritismistä Milanossa.

Julkaistessani oman kertomukseni spiritismi-istunnoista Milanossa, huolimatta siitä, että kokeilijat, joihin minäkin kuuluin, ovat yhteisen pöytäkirjan laatineet, en ole pitänyt silmällä sitä seikkaa, että eriävien mieliteitteni tähden olisin katsonut tarpeelliseksi julaista yksityisen kantani mainituista kokeista, vaan seuraavat näkökohdat ovat aiheuttaneet kirjoitukseni: yhteinen istuntopöytäkirja voi luonnollisesti olla vaan allekirjottajien käsitysten yhteensoveltama, jossa ei ole otettu huomioon yksityisiä poikkeuskäsityksiä, jotka enemmässä tai vähemmässä määrässä koskevat ilmiöitten havaintoa, ja niistä mahdollisesti tehtäviä johtopäätöksiä. Kun toiseksi spritistisissä istunnoissa on läsnä henkilöitä, joista toiset ovat jo kokeilleet ja tulleet varmuuteen spiritismin todellisuudesta, toiset taas ovat vieraita asialle ja siitä syystä epäilevällä kannalla, niin voi yhteinen istuntopöytäkirja sisältää vaan vähimmän määrän siitä, mitä edellisillä on kokeitten johdosta sanottavana, ja jälkimmäisiin nähden se taas sisältää suurimman mahdollisen määrän siitä mitä voivat myöntää.

Kun professori Lombroso ja muutamat muut tiedemiehet v. 1892 mediumi Eusapia Paladinon kokeilujen kautta tulivat vakuutetuiksi spiritististen tosiseikkain to-
tuudesta, niin oli odotettavissa, että ainakin Italiassa tulisi spiritistinen kysymys ajan tieteellisten tapausten etualalle. Se onkin tapahtunut. Italialaisissa, saksalaisissa ja ranskalaisissa lehdissä on paljo kirjoitettu tästä »käsittämättömästä» kääntymyksestä, ja luonnollisesti pääasiassa epäedullisessa valossa. Olipa siitä syystä minulle varsin mieleistä, kun valtioneuvos Aksakowin kautta sain kutsun saapua Milanoon, johon hän oli kokonaiseen istuntosarjaan kutsunut myöskin yllämainitun mediumin. Minusta oli sitäkin toivottavampaa saada oman näkemäni perusteella muodostaa arvostelu, kun en kuullut niihin suosituihin henkiin, jotka — kuten esim. muuan tunnettu lääkäri Berlinissä — vaan työhuoneessaan istuen tarkkaan tiesivät kertoa, mitenkä Eusapia suoritti ilmiöitä keinotekoisesti, s. o. petoksella, ja kuinka näppärästi petettiin Lombrosoa, jonka kääntymyksellä niin ollen ei ollut paljon arvoa. Minun sitävastoin täytyi vakaumusta saadakseni useimpien kuolevaisten raukkojen tavalla itse nähdä tapaukset ja matkustaa Milanoon, jonka tein mielihyvällä siitäkin syystä, että täten sain tilaisuuden tavata henkilöllisestä valtioneuvos Aksakowin.

Aksakowia, jonka ansioksi on laskettava spiritismin leviäminen Saksaan, — hänen julkaisemansa aikakauslehti »Psychischen Studien» (sielullisia tutkimuksia) ilmestyy jo toistakymmentä vuottaan — voidaan syystä pitää spiritismin rohkeimpana esitaistelijana. Hän tunteeikin perusteellisimmin spiritismiä, sillä kolmekymmentä vuotta ijästään on hän kuluttanut tällä alalla tutkimukseen ja kokeisiin, ja käyttää vieläkin kaikkia tarjona olevia tilai-

suuksia kartuttaakseen tietojaan tällä alalla. Niinpä piti hän viime vuonna varsin huomattavia istunnoita rva Esperancen kanssa Gothenburgissa, ja hänen toimestaan saatiin aikaan nekin istunnot, joista seuraavassa puhutaan.

Kun nim. oli ilmestynyt Lombrosen selitys, jossa hän hyväksyy oikeiksi spiritismin tosiseikat, mutta samalla esittää käsityksenään sen, että ilmiöt perustuvat mediumissa oleviin voimiin, ryhtyi valtioneuvos Aksakow neuvotteluihin mediumi Eusapian monivuotisen suojelijan hra Ercole Chiaian kanssa lausuen sen toivomuksen, että Eusapia voisi tulla muutamiin istunnoihin Torinoin, jotta prof. Lombrosokin näkisi uudelleen kokeet. Chiaia ilmotti asiasta Lombrosolle, ja tämä suostui suunnitelmaan; Lombroso oli sillävälän pitänyt Neapelissa sarjan istunnoita Eusapian kanssa, ja useat tiedemiehet olivat tulleet spiritismin oikeudesta vakuutetuiksi. Lombroso oli lukenut Aksakowin teoksen »Animismus und Spiritismus», ja senjohdosta oli syntynyt vilkas kirjeenvaihto Aksakowin ja Lombrosen välillä. Se herätti uudelleen Lombrosen harrastuksen asiaan, — monien toimiensa ohella suoritetut spiritistiset tutkimukset ja kokeet olivat jo liiaksi kuluttaneet hänen aikaansa, ja hän aikoi ne jo toistaiseksi keskeyttää — erittäinkin siitä syystä, että Aksakow mainitussa teoksessaan kumoaa Hartmannin väitteet, ja Lombroso oli pääasiassa samalla kannalla kuin Hartmann, kuten jo on mainittu.

Mutta sillävälän oli mediumille ja hänen suojelijalleen tullut sellaisia esteitä, etteivät voineetkaan lähteä Neapelista. Jo aikoi Aksakow heinäkuulla 1892 lähteä Neapeliin, kun Chiaia kirjotti lähtevänsä perheasioitten vuoksi

syys- tai lokakuulla Milanoon, jonne mediumikin voisi saapua. Aksakow suostui mielellään siihen.

Milanossa olivat jo puolustajat ja vastustajat täydessä puuhassa, ja italialainen lehdistö Milanossa, Veneziassa ja Romassa kirjotti asiasta. Puolustajia oli m. m. Angelo Brofferio, filosofian professori Milanossa. Edellisenä vuonna oli hän kokeillut Neapelissa Eusapian kanssa ja julaissut varsin ansiokkaan teoksen, jossa esiintyy spiritistinä. *) Kolme fysikkoa, jotka niinikään olivat kokeilleet Eusapian kanssa, nim. professori Gerosa ja tohtorit Finzi ja Ermacora kannattivat Brofferiota. Sitäpaitsi on Ermacora julaissut kirjoituksenkin Lombrosen käsitystä vastaan.**)

Sitävastoin julkaisi senaattori Negri »Perseveranzassa» kirjeitä, joissa kirjotti spiritismia ja Brofferion teosta vastaan. Hänelle vastasi tohtori Finzi kokemuksensa perusteella »Vita modernassa». Vastustajaksi ilmaantui myöskin sanomalehtimies ja »Corriere della sera» julkaisija Torelli. Hän oli neljä vuotta aikasemmin kokeillut Eusapian kanssa, mutta arveli ilmiöitten perustuvan petokseen. Silloin hän ei tosin ollut julkisesti esiintynyt mediumia vastaan, mutta kuultuaan, että nyt aijottiin Milanossa panna toimeen istunnoita, julkaisi hän »Corrieressa» kolme kirjoitusta, joissa kertoi mitenkä Eusapia suoritti petoksensa. Näissä kirjoituksissa ei ole mitään uutta, niissä on se vanha väite, että Eusapia istunnossa vapauttaa toisen kätensä kokeilijoitten otteesta ja panee heidät pitelemään yhtä kättä, tehden toisella sitten temppujaan. Tämä selitys, joka luonnollisesti ei pidä paikkaansa valaistuisissa istunnoissa suori-

*) Brofferio: „Per lo Spiritismus” (Briola, Milanossa 1893).

**) Ermacora: „I fatti spiritici”.

tettaviin kokeisiin nähden, soveltuu vain osittain pimeässä suoritettuihin istunnoihin.

Torelli saavutti tietysti tietämättömän yleisön suosion, kun hän oli luvannut 3,000 liran palkinnon, jos Eusapia tieteellisen valiokunnan läsnäollessa saisi aikaan yhtäkään spiritististä ilmiötä.

Senkautta merkittiin Milanoon jo kokoontunut kokeilijajoukko välillisesti epätieteelliseksi valiokunnaksi — sitä epäoikeutetumpi menettely, kun kokeilijoihin oli liittynyt myöskin professori Schiaparelli, jonka tieteellinen maine tähtitieteilijänä (hän on viimeaikoina saavuttanut kuuluisuutta m. m. Marsin suonen kanavien tutkijana) on kuulu kautta Europan, ja joka ei vielä ollut lähellä spiritismia eikä kuulunut sen kannattajiin. Syystäpä siis hra Torelli ansaitsi täydelleen Milanoon kokoontuneitten kokeilijain kohtelun, sen nim., että kokeilijat kokonaan syrjäyttivät hänet ilmottaen, ettei heillä ollut aikomus kääntää hra Torellia eikä muitakaan, ja päättivät suorittaa kokeet vaan omassa keskuudessaan. Torellin vaatimuksen otti sittemmin täyttääkseen Eusapian avulla insinööri Ciolfi Neapelissa 1892.

Lukija lienee kuitenkin minun kanssani sitä mieltä, ettei tarvittu mitään »tieteellistä» valiokuntaa, koska koolla olevat herrat jo saattoivat katsoa itse muodostavansa sellaisen valiokunnan ilman vieraita. Kokeilijoina olivat seuraavat:

Aksakow, keisarill. tod. valtioneuvos Pietarissa.

Schiaparelli, Osservatio di Breran johtaja.

Brofferio, filosofian professori Milanossa.

Gerosa, fysikan professori Porticissa.

Finzi, fysikan tohtori Milanossa.

Ermacora, fysikan tohtori Paduassa.

du Prel, filosofian tohtori Münchenissä.

Istuntoja oli kaikkiaan 17, joissa kaikki mainitut her-
rat olivat läsnä, paitsi minä, joka olin vaan 9:stä istun-
nosta 15:sta.

Lukija halunnee kuulla jotakin mediumi *Eusapia Pala-
dinosta*. Hänen mediumiominaisuutensa keksi jo noin
16 vuotta sitten hra Daniani Florensista. Tämä oli ko-
keillut Lontoossa mediumi Villiamsin kanssa ja saanut
henki-ilmotuksesta tietää, että hän löytäisi mediumin
Milanostakin. Siellä kuuli hän kerrottavan eräästä aave-
talosta, ja sieltä löysi hän Eusapian. Vasta muutamia
vuosia senjälkeen kuuli Neapelissa asuva Chiaia Eusapia
Paladinosta, ja jo kahdeksatta vuotta uhraa hän nyt
aikaansa ja rahaansa epäkiitolliseen tehtävään hankkia
tunnustusta tälle kehittämälleen mediumille.

Eusapia on jokseenkin pienikokoinen, hyvin sopu-
suhtaisesti kehittynyt italiatar, 35 vuotta vanha; ei ole
saanut koulusivistystä. Hän on naimisissa, mutta on
lapseton. Hänen luonteensa kuvaukseksi mainittakoon,
että hän on ottanut kasvateikseen kaksi orpolasta. Ta-
vallisessa olotilassa puhuu hän neapelilaista kotiseutu-
murretta, mutta hypnositilassa kirjakielistä italiaa. Hä-
nen käytöksensä ei anna mitään aihetta olettaa petolli-
suutta; päinvastoin ehdottaa hän itse usein tarkastus-
toimenpiteitä, jotka lisäävät kokeitten luotettavuutta.
Sanomalehtihyökkäyksistä häntä vastaan sai hän ikävä
kyllä tiedon, mikä vaikutti hyvin vahingollisesti häneen
vielä saman päivän istunnossa, joka keskeytyi useasti
hänen itkunsa tähden, vieläpä seuraaviinkin istunnoihin
oli siitä haittaa, kun hän luuli meidän moninaiset varo-
vaisuus- ja tarkastustoimenpiteemme johtuneen sanoma-
lehtikirjotusten mahdollisesti aiheuttamasta epäluulosta.
Mediumin sieluntila ei näissä istunnoissa myöskään
ollut erityisesti suotuisa. Sitä suurempi arvo on annet-

tava Eusapian medialiselle voimalle, kun kokeitten tulokset olivat varsin tyydyttävät.

Istuntoja pidimme joka toinen ilta klo 9—12 t:ri Finzin yksityisasunnossa, jossa kaikki mahdolliset varustelut etukäteen suoritettiin. Meillä oli kone magnesiumvalon äkkinäistä sytytystä varten, kolme valokuvauskonetta, jotka eri puolille huonetta asetettuina saattoivat ottaa stereoskopisesti toisiaan täydentäviä kuvia, vaaka- ja pahvilevyjä, joille oli sirotettu rikkikalkkia. Pimeitä istuntoja yleensä koetimme välttää, ja kun huoneessa oli sähkövalaistus, saatoimme tarpeen mukaan käyttää joko sitä, tavallista kynttilänvaloa, tai lyhtyä, jossa oli erivärisiä laseja, punaista, sinistä ja valkoista. Kokeista suostuttiin useimmiten jo ennen istuntoa, mutta usein niitä muutettiin Johnin, »tarkastavan hengen» ehdotuksesta. Yhtymyskeinomme Johnin kanssa oli pöytään selvästi kuuluvat koputukset, joitten luku oli sovitettu merkitsemään määrättyä vastausta. Pitempiä keskusteluja varten koputti pöydänjalka aakkosia luettelassa. Usein puhui John meille mediumin kautta, tämän ollessa hereillä, jolloin henki käytti — niin meistä näytti — suggestiota, usein myöskin mediumin ollessa unitilassa — mikä näkyi nurinkääntyneistä silmistä —, jolloin mediumi puhui sellaisella läähättävällä tavalla, josta jo Psellus mainitsee.

Tällä tavoin usein keskeytyi puhelumme tuntemattoman hengen kanssa, joka näytti aina olevan kuuntelijana, sanoilla ei, jaa tai pyynnöllä antaa huoneen pysyä pimeänä j. n. e.

Suuren osan aikaamme, valoisissa istunnoissa, käytimme todentaaksemme pöydän liikuntaa ja nousua ilman mekanista apuvoimaa. Kokeisiin käytimme tavalista nelijalkaista pöytää, joka oli 1,10 m pitkä, 0,70 m

leveä, 0,80 m korkea ja 8 kg painoinen. Tavallisesti muodostimme sen ympärillä istuen käsiketjun. Mediumi istui pöydän toisessa päässä. Naapurit pitivät hänen käsiään, asettivat jalkansa hänen jaloilleen, ja usein nojasi vielä jonkun käsi mediumin polviin. Kun näin kaikki mekaninen voimankäyttö Eusapian puolelta oli tehty mahdottomaksi, saatoimme helpottaa todella toimivan voiman tehtävää varustamalla joskus pöydänjalkoihin rullat. Voimme todeta pöydän liikkuvan 20 cm oikealle ja vasemmalle nostaessamme koko käsiketjun ilmaan juuri silloin, kun huomasimme pöydän alkavan liikkua.

Toinenkin keino meillä oli tehdä mediumille mahdottomaksi käyttää mekanista voimaa: Panimme pöydälle kolme biljardipallon kokoista palloa, ja niitten päälle 42 ja 32 cm laajan laudanpalan, jonka päälle mediumi laski kätensä. Siten saattoi mediumi mekanisesti vaikuttaa lautaan, muttei pöytään, joka kuitenkin *mediumin puolelta* kohosi ilmaan. Jos hän mahdollisesti olisi painanut lautaan, olisi korkeintaan pöydän toinen pää kohonnut. Toinen koe oli se, että varustimme laudan kulkurullilla. Mediumi laski kätensä laudalle, ja me nostimme käsiketjun ilmaan. Silloin kohosivat lauta ja pöytä ilmaan, tai liikkuivat vastakkaisiin suuntiin. Kaikissa näissä kokeissa pidettiin tarkasti silmällä mediumin jalkoja.

Pöydän kohoaminen tapahtui tavallisesti kynttilävalolla, jota valokuvatessa vahvistettiin magnesiumvalolla. Sama ilmiö uudistui kahden todistajan istuessa lattialla mediumin molemmin puolin ja tarkatessa pöydän jalkoja. Pöytä nousi kerran mediumin puoleisesta päästä 45 asteen kulmaan. Korkeimmalle kohosi koko pöytä kuitenkin pimeässä, jolloin joku läsnäolijoista piteli me-

diumin jalkoja. Sitäpaitsi oli ne sidottu, ja siteen toinen pää kiinnitetty lattiaan.

Pöytä kohosi tavallisesti 30—40 cm, ja oli ilmassa sekunnin verran, jotta se hyvin ehdittiin valokuvata. Sitten se laskettiin taas kolisten kaikille neljälle jalalleen. Sekä valokuvat että tarkastelumme osotti selvästi pöydän häilyvän, joskus saimme sen nähdä sähkövalossakin.

Eusapian käytöksestä näkyi, että ainakin osa käytettyä voimaa, ehkä lihasvoimaakin, lähti mediumista. Kun pöytä alkoi liikahdella, tuli hän levottomaksi, ja kun pöytä kohosi ilmaan, vääntyivät Eusapian kasvat, hän huokaili raskaasti, ja jalat ja kädet vääntyilivät hermostuneesti. Kaikki tämä kiihtymys lakkasi heti pöydän pudottua lattialle.

Voidaan siis sanoa, että *pöydän kohoaminen ilman mediumin mekanista voimaa* on todennettu täysin epä-mättömällä tavalla. Useat lukijat ehkä väittänevät näistä kokeista voitavan tehdä spiritismiin nähden vaan mittättömiä johtopäätöksiä, jotenka ei niihin olisi tarvinnut uhrata niin paljon aikaa. Mutta se ei ole asian laita. Pahimmankin epäilijän täytyy tähän pöydän nousuun nähden tunnustaa, että jokin voima siinä on ollut vaikuttamassa; sillä jokaisella vaikutuksella on syynsä. Jos edelleen kysymme häneltä, tunteeko tiede tätä voimaa joka voittaa painovoiman, niin täytyy hänen vastata kieltävästi. Muissa suhteissa se on muiden luonnonvoimain kaltainen. Siinäpä olisi siis epäilijä pääsemättömässä pulmassa; sillä jos hän myöntää olevan sellaisen voiman, joka on tieteelle tuntematon, ja joka voi korvata tunnettuja tai tuntemattomia voimia, niin täytyy hänen ainakin *mahdollisuutena* olettaa kokonaiset sarjat käsittämättömiä ilmiöitä, ja sellaisia ilmiöitä esiintyy juuri

spiritismissä. Epäilijän on siis luovuttava kieltämästä umpimähkään näitten ilmiöitten mahdollisuutta, sillä kieltäminen tapahtuisi johdonmukaisuuden kustannuksella.

Toinen, painovoiman voittava koe tehtiin vaa'alla. Sen päälle oli asetettu tuoli, jolle mediumi istui. Haluttiin todentaa painon muutokset. Vaa'assa oli tarkka painonosottaja. Todensimme mediumin painon joskus kokeitten aikana vähenevän 10 kg, ja joskus lisääntyvän 1 ja 2 kg. Koetimme vielä telineiltä riippuvaa vaa'kaa, mutta siihen ei John suostunut.

Tähän kuuluu myöskin se koe, että mediumi nostettiin tuoleineen pöydälle. Se tapahtui kuitenkin pimeässä, jotenka todistuksen pätevyys riippuu mediumin vieressä olleista läsnäolijoista. He pitelivät koko ajan mediumin käsiä. He sanovat mediumin kohonneen ilmaan niin, etteivät jalat koskeneet pöytään. Johnhenki huomautti mediumin kataleptisesta tilasta. Sitten nosti hän mediumin lattialle, tuoli jäi pöydälle.

Spiritistinen teoria väittää olevan näissä kokeissa toisen voiman kuin mediumista lähtevän, järkevän olennon, jolla ei ole mediumin inhimillistä elimistöä. Sellaisia ilmiöitä ovat ainstumiset. Niitä oli kokeissamme rajotettu määrä. Pään ainstumisen saattoi muuan kokeilijoista, nim. Schiaparelli vaan osittain tunnustaa, kun hän tunsu pään vaan pimeässä ja käsin hapuilemalla sen hiuksia ja muotoa. Hän luuli sen olevan noin 30 cm korkeudella pöydästä. Paremmu kävi käsien ainstuminen. Eräässä istunnossa oli mediumi verhojen edessä. (Verhoilla oli osa huoneesta tehty mediumin pimeäksi huoneeksi). Verhonpuolikkaat tosin peittivät hänen hartiansa, mutta pää, kädet, polvet ja jalat näkyivät. Verhojen eristämästä mediumihuoneesta johti ovi ulos, mutta

se oli lukittu, ja avain otettu pois. Kokeilijat pitivät sentään varmuuden vuoksi kiinni hänen käsistään, jotka olivat milloin pöydällä, milloin polvien päällä. Pöydällä oli lyhty valaisemassa tarpeeksi kokeita. Sen ympärillä istuen muodostimme käsiketjun.

Ilmiöt panivat otaksumaan näkymättömän käden toimintaa. Verhot liikkuiivat, läsnäolijoitten hartioihin ja jalkoihin kosketeltiin, joskus lyötiin kuuluvasti. Tuoleja temmaistiin suurella voimalla. Niin kävi m. m. Schiapa-rellille ja minulle. Kun pani kätensä verhoa vastaan, tuntui kuin toiselta puolen joku käsi olisi vastannut. Erään istunnon lopussa pistin käteni verhojen välistä eristettyyn nurkkaan sanoen: »Hyvää yötä, John!» Silloin tunsin kättäni puristettavan. Sama tapahtui parille muulle herralle.

Toisissa istunnoissa voitiin täydessä pimeässä hyvin todentaa käsien aineksuminen. Kosketuksia sattui usein, jopa ajatustoivomuksistakin, ja noin 1 ja 2 m päässä mediumista. Pöytään kuului lujia iskuja, ja voin vakuuttaa niitten lähteneen nyrkistä. Näissä pimeissä istunnoissa käytimme nim. valoaineella siveltyjä pahvilevyjä, joita oli pöydällä ja seinillä. Niitten hehkussa saattoi nähdä. Valoa tuli myöskin vähän ikkunoista, joitten eteen ei oltu pantu verhoja. Minä esim. näin pöydältä kohoavan käden, jonka sormet olivat suoriksi ojennettu, ja joka oli suurempi mediumin kättä. Samoin näin lapsen käden ilmestyvän. Toisen kerran näin käsivarren ja nyrkin iskevän pöytään.

Koko asema todisti sitä, ettei mediumi ollut näissä ilmiöissä toimijana; sillä hän istui pöydän päässä oikealla puolellani, ja minä pidin oikealla kädelläni kiinni hänen vasemmastaan. Käsivarsi ja nyrkki ilmestyivät sitävastoin vasemmalla puolellani, pöytään iskien. Mahdotontahan

on ajatella, että mediumi niinollen olisi voinut selkäni takaa ulettua 2 m päähän lyömään pöytään.

Toisellakin tavalla ilmenivät nämä ainestuneet kädet. Minun oikeasta taskustani temmattiin esim. nenäliina ja pantiin vasempaan käteen, samalla kun selkääni sain useita lyöntejä. Sain kerran kolme lyöntiä selkääni myöntävänä vastauksena erääseen kysymykseen. Vastauslyönnit tavallisesti iskettiin pöytään.

Palataksemme jälleen näistä pimeistä istunnoista valoisiin, joissa mediumi istui verhojen edessä, niin sattui silloinkin ilmiöitä, i edellyttävät ainestunutta kättä. Kun Aksakow kerran pisti verhojen välistä kynän eristettyyn nurkkaan päin, ja hellitti sen kädestään, niin ei se pudonnut lattialle, vaan verhon poimu kantoi sen pöydälle. Eräällä toisella kertaa pisti sama poimu hänen käteensä matalan ruokotuolin, joka oli viety verhohuoneeseen.

Vihdoin alkoi näissä valoisissa istunnoissa myöskin näkyä näitä käsiä, jopa huomattavan usein, varsinkin mediumin pään yläpuolella, johon verhot muodostivat teräväkärkisen kolmion, pudotessaan pitkin mediumin sivuja alas. Kerran ilmestyi mediumin pään päälle lapsen käsi, ensin nyrkkiin puserrettuna, mutta sitten aueten niin, että selvästi näimme kämmenen. Mediumi ei ollut koskaan ennen istunut verhojen edessä ja hänen teki senvuoksi hyvin mielensä itse nähdä sellainen käsi. Mutta kun hän sitävastoin siirtyi taaksepäin ilmiötä nähdäkseen, sai hän kasvoihinsa napsauksen merkiksi siitä, ettei John sitä suonut. Samoin kävi, kun Schiapparelli levitti verhoaukkoa paremmin kättä nähdäkseen, että käsi löi hänen käsiinsä. Nämä spiritisti-istunnoissa usein ilmenevät vastahakoisuusmerkit tarkkaan katselemiseen voitaneek ehkä selittää siten, että ihmissilmä, josta

säteilee magnetista vaikutusta, ehkä lamauttaa hengen toimintaa, samoin kuin käärmeen katse vaikuttaa lintuun, tai kuten italialaisten »paha silmä», he nim. uskovat, että silmästä lähtee vahingoittava voima. Näissä istunnoissa saimme usein koputuskielellä kehotuksen puhua vilkkaasti keskenämme.

Epäilijät väittävät yhä edelleen tämän käsi-ilmion perustuvan harhanäköön. Siitä syystä on koitettu hankkia uusia todistuksia vahvistamaan ilmiön todellisuutta: saada kädenjalkia noettuun paperiin, kosteaan saveen, paraffiniin, tai valokuvia niistä. Mekin koetimme saada niitä, mutta huonolla menestyksellä.

Kerran panimme pimeässä istunnossa noettua paperia pöydälle, mutta siihen saatiin vaan sormen päitten jäljet. Pyysin silloin nokista kättä koskemaan kasvoihini; se ei tosin tapahtunut, mutta käsi koski minun vasempaan käteeni, jossa valolla huomattiinkin nokisia jälkiä. Tarpeetonta lienee mainita, että mediumin molempia käsiä koko ajan pideltiin, ja huomattiin puhataiksi noesta, kun niitä heti kokeen jälkeen tarkastettiin.

Ei onnistuttu saveenkaan saada täysin tyydyttäviä jälkiä. Tämä savella täytetty astia oli pantu verhojen erottamaan huoneenosaan. Mediumi istui, kuten ennen, näkyvillä verhojen edessä. John valitti (mediumin kautta), että savi oli liian kovaa. Hän sanoi koettaneensa saada saveen jälkiä päänsä toisesta sivusta, mutta me näimme siinä vaan hyvin epäselvän jäljen toisesta korvasta. Näytipä hän harmistuneenkin saven kovuudesta, sillä koko kämmenen asemasta oli käsi työntänyt sormensa syvälle saveen. Niistä otettiin sittemmin savijäljennökset. Tämä selitti meille vähää ennen sattuneen, tapauksen: verhopoimu oli heittänyt pienen kokoonpuristetun savenkokkareen pöydälle. Kynsien jäljistä savessa näki, että

käsi oli pannut nenäliinan sormien ja saven väliin ennen siihen kosketusta. Samoin nenäliinan, koska vaan siten voi selittää sen, että käsi vähää ennen oli liehuttanut edestakaisin nenäliinaa verhoaukossa mediumin pään päällä. Ei läsnäolijoilta eikä mediumilta puuttunut nenäliinaa, jonka ilmestyminen siis toistaiseksi on selittämätön seikka. Saattaa otaksua, että voimakas kosketus saveen olisi jättänyt jotain aineellisia jälkiä mediumin käsiin, kun tunnetaan mikä kiinteä yhteys yleensä on mediumilla ja haamalla; edelleen, että John, joka aina näkyi huolehtivan Eusapiasta, tahtoi välttää tätä joutumasta väärän luulon alaiseksi, ja että John juuri siitä syystä tahtoi näyttää meille nenäliinan, jota aikoi käyttää, tai oli jo käyttänyt. Epäilijät nähtävästi koettavat selittää ilmiön sillä näennäisesti paljoa yksinkertaisemmalla tavalla, että mediumi itse on painanut jäljet saveen ja saanut nenäliinan avulla pysymään sormensa puhtaina. Me, jotka riittävässä valossa pidimme koko ajan mediumin molemmista käsistä kiinni, emme voi selittää asiaa sillä tavalla.

Yritys saada Johnin kättä paraffiniin jäljennetyksi — kerran sitä vaan koetettiin — epäonnistui täydellisesti. Verhojen erottamaan nurkkaan oli pantu kaksi astiaa; toisessa oli kylmää vettä, toisessa kuumaa, ja sen pinnalla sula paraffinikerros. Aikaisemmin on jo esitetty, kuinka tässä kokeessa henkikäsi saadaan jäljennetyksi. Käsi pistäikse ensin kuumaan veteen ja paraffiniin. Sen noustessa ylös jää käden pinnalle hansikkaan tapainen kerros paraffinia, joka vielä kovenee, kun käsi pannaan kylmään veteen. Kun temppu muutaman kerran uusitaan, jää käden ympäri niin vahva kerros paraffinia, että siihen voi valaa kipsiä. Tällaisesta paraffiniansikkaasta voi ihmiskäsi vapautua vaan joko sulattamalla tai särkemällä se, mutta henkeytymään mah-

dollinen käsi pääsee siitä niin, että paraffinihansikas jää eheäksi. Jos siis tällainen paraffinihansikas ui kylmässä vedessä eheänä, on todistettu, että se on hengen käden muodostama. Kuten sanottu ei tämä koe onnistunut. Ja vaikka John nostikin toisen vesiastian eteemme pöydälle, oli se kyllä mainio näyte, mutta ei se jota halusimme.

Kolmannen todistuksen käsien ainestumisesta ja harhanoön mahdottomuudesta antaa valokuvakone. Sellainen valokuva saatiin, vaikkei se, ikävä kyllä, näytä samalla kertaa mediumin käsiä. Ne eivät olleet silloin pöydällä vaan polvilla. Kuvassa näkyy ainestunut käsi mediumin pään yläpuolella. Verhot laskeutuivat Eusapian olkapäiltä alas, ja tarkastajat hänen sivuillaan pitelivät hänen molempia käsiään.

Joka tapauksessa riittävät ilmiöt kokonaisuudessaan todistamaan käden todellisuuden. Nyt ensin kysyttäne: minkä olennon käsi se oli? — Siinäpä on ratkaistavamme kaksinainen mahdollisuus, josta eivät parhaakaan kuvat päästä: animismia vaiko spiritismiä (s. o. mediumiko vai hengenkö voima on toiminut). — On tunnettua, että spiritistisissä istunnoissa mediumin kaksoisolento joskus voi esiintyä osittaisestikin vaan, esim. näyttämällä vaan kätensä. Saattaa siis mediumin käsien viereen ilmestyä kolmas käsi, eikä sillä vielä tarvitse selittää ilmiötä spiritistiseksi, vaan kolmannen ja mediumin käsien yhdennäköisyyden perusteella animistiseksi. Kerran olimme kokeillessamme sellaisessa tapauksessa. Kaksi kertaa kuitenkin näin mediumin käsiä suuremmat kädet, jolloin ilmiö on katsottava spiritistiseksi. Onko lapsen käden ilmestyminen selitettävä spiritistisesti, vaiko välimuotona tavalliseksi kaksoisolennon kädeksi, jääköön sikseen.

Ilmiöitten vahvistuminen istuntojen pimetessä sattui meillekin. Todistusvoima on niillä siinä tapauksessa tietysti pienempi, mutta mainitsen niistä sentään jotain. John saattoi toimia myöskin valossa, ja johtui silloin mieleemme, että hän saattoi käyttää pimeänä huoneena mediumin hameitten muodostamaa tilaa. Joskus hulmahti hame aivan kuin siellä olisi käsi liikkunut, ja nähtävästi siihen esineeseen päin, johon piti vaikutettaman, esim. pöytään.

Koputus kiihtyi pimeässä huumaaaviksi iskuiksi. Sellaiseen iskuun käytti henki kerran Schiaparellin kättä, kuten hän itse sittemmin kertoi. Mainitsin sen, koska istunnoissa, joissa läsnäolijat eivät hyvin tunne toisiaan, sillä tavalla usein saattaa tulla erehdyksiä. Sillä jos isku tapahtuu mediumin nyrkillä, selitetään hänet petturiksi, jos taas jonkun läsnäolijan, sanotaan häntä auttajan-auttajaksi.

Esineitten siirtyminen tuli pimeässä niinikään huomattavammaksi. Eräältä viereiseltä pöydältä, jonne ei mediumi olisi ulettunut käsien vapainakaan ollessa, siirtyi pieni sähkökone kokeilupöydälle. Pantiin sitten mediumin taakse tuoli ja sille pieni kello. Mediumin ranheet; sidottiin toisiinsa kiinni noin 30 cm etäisyydelle toisistaan. Siitä huolimatta pitelivät naapurit niitä vielä varmuuden vuoksi. Hänen polviaan pidettiin myöskin silmällä. Pyysimme sitten, että kello siirtyisi pöydälle, ja kuulumme kohta, että John kellon luona puuhaili. Tuoli kulki pitkin lattiaa, nojasi minua vastaan ja nousi ilmaan, jolloin kello putosi eteeni pöydälle.

Eräässä istunnossa sidottiin mediumin kädet naapurien käsiin vastoin Johnin toivomusta, joka oli se, että kaikkien läsnäolijoitten kädet sidottaisiin, kunkin naapuriinsa. Siitä oli seurauksena se, että saatiin selitys

usein väitetyihin »paljastuksiin». Kuulimme nim. äkkiä mediumin väittelevän vastaan ja vaativan valoa. Sytettiin sähkövalo. John oli nim. koettanut irrottaa sidettä mediumin toisesta kädestä. Otaksukaamme, että mediumi olisi ollut unitilassa — kuten vähäistä ennen Johnin lausueissa toivomuksensa — eikä olisi havainnut Johnin toimia, niin olisi myöhemmin huomattu siteet käsistä avatuiksi ja maailmalle taas huudettu paljastuksesta. Otaksukaamme edelleen, että John olisi avannut siteet, ja että käsi olisi päässyt vapaaksi, — naapurit pitelivät käsiä siteitten lisäksi — niin olisi John voinut käyttää tätä kättä mekanisestikin avukseen painamalla jälkiä lähelläolevaan saveen, kuten toivoimme, niin jokainen läsnäoleva epäilijä olisi pitänyt mediumia petturina.

Eräässä istunnossa oli minun oikea ranteeni sidottu mediumin vasempaan. Äkkiä tunsin siteisiin kosketavan, ja odottaessani tätä Johnin työn päättymistä, aukesivatkin siteet kokonaan. Jollen olisi mitään huomauttanut ja olisin istunut vieraassa seurassa, niin olisi minua varmaan pidetty mediumin auttajanauttajana.

Näistä tapauksista jo saattaa nähdä, ettei »paljastuskysymys» ole vaan niin yksinkertainen kuin epäilijät otaksuvat. Spiritistisiin ilmiöihin nähden on olemassa muitakin mahdollisuuksia kuin niitten todellisuus, tai mediumin petollisuus. Erotettava on viisi tapausta:

1) Mediumin tahallinen petos. Tiedämme sellaista ilmenneen, ja varmaan ilmenevän vastakin, niinkauvan kun mediumikyvyillä voidaan hyvin ansaita rahaa.

2) Hengen käyttämä petos, joko mediumin tieteen tai tietämättä, jolloin henki käyttäen mediumin kättä mekanisena voimana sillä iskee pöytään.

3) Hengen käyttämä petos mediumin tiettämättä, jolloin henki itse toimien aukaisee mediumin kädestä siteet.

4) Animistiset ilmiöt, jolloin mediumin kaksoisolennon käsi ilmestyy, ja sitä käytetään joko valokuvattavaksi tai jättämään jälkiä saveen. Hyvin epätodennäköinen on se otaksuma, että mediumi voisi itsetietoisesti saada aikaan kaksoisolentonsa osittaisen ilmes-
tymisen.

5) Pelkästään spiritistiset ilmiöt, joissa mediumi on täysin passivinen. Joka spiritistisissä istunnoissa kokeilee ainoastaan siinä mielessä, että mahdollisia ovat vaan 1:n ja 5:s tapaus, hän ei pääse oikean selityksen kannalle, vieläpä joutuu tekemään vääryyttä mediumille.

Mitä Eusapiaan tulee, niin en epäile hänellä olevan erikoisia mediumikykyjä, s. o. pidän 1:sen tapauksen ilmiöitä häneen nähden mahdottomina, jotavastoin muut neljä tapausta näyttävät häneen nähden mahdollisilta. Sitä ei voi kuitenkaan panna hänen syykseen, mutta senkautta tulee hän hyvin monimutkaiseksi mediumiksi ja joutuu erityiseen vaaraan joutua petoksesta paljastetuksi joutuessaan tekemisiin tietämättömien epäilijöitten kanssa, jotka hyväksyvät vaan 1:sen ja 5:n tapauksen, erottamatta niitten välillä olevia tapauksia. Sellaiset epäilijät huutavat heti petoksesta kun kohtaavat 4:n tapauksen ilmiöitä, animistisia ilmiöitä. Eusapiaa syytetään myöskin petollisuudesta, kuten esim. aikaisemmin mainitsemani Torelli »Corriere della serassa». Siinä toistetaan vaan sitä vanhaa laulua, jota spiritistit ovat jo saaneet kyllikseen kuulla, ja kukin uusi vastustaja luulee omalla tarkkanäköisellä nerollaan keksineensä petoksen. Yhä väitetään me-

diumin hiljaa hivuttamalla saavan toisen kätensä vapaaksi, jotenka kokeilijat tosiasiassa pitelevät yhtä ja samaa kättä. Mutta se selittäisi korkeintaan sellaiset ilmiöt, jotka tapahtuvat käden ulettuvilla, ja jotka voidaan suorittaa yhdellä kädellä. Ne ovat kuitenkin vaan vähäisenä osana todisteohjelmassa, ja voivat tapahtua sitäpaitsi vaan pimeissä istunnoissa, jotka meillä olivat poikkeustapauksia.

Torelli väittää Eusapian voivan vapauttaa samoin toisen jalkansa, jota käyttäisi pöydän nostamiseen. Mutta pöytä voisi kohota silloin vaakasuorasti vaan siten, että hän kädellä samalla painaisi levyyn. Mutta sellaiseen nostoon tarvitaan — olemme sitä itse koettaneet — paljon voimaa, ja varmaan paljastuisi petos mediumin käden ja jalan tärinästä. Sitä vähemmin voi hyväksyä tällaista väitettä, kun mediumia tarkastettiin viisikertaisesti!'. Hänen käsiään piteli naapuri kummallakin puolen, samoin jalkoja, ja yhden käsi piteli polvia. Joskus sitäpaitsi vielä sidottiin mediumin kädet naapurien käsiin, jalat sidottiin yhteen ja side kiinnitettiin lattiaan. Jos Torelli jätti sellaiset tarkastuskeinot kokeissaan käyttämättä, niin osotti hän vaan sillä olevansa houkkiomainen kokeilija. Yllämainitun Torellin väitteen luettuamme ryhdyimme vielä erääseen lisävarokeinon käden vapaaksipääsemistä vastaan. Se tapahtui eräässä istunnossa, jossa prof. Richet Parisista oli mukana. Hän istui mediumin vasemmalla puolen, minä oikealla; verhoaukossa istuvan mediumin kädet olivat pöydällä ja me pitelimme niitä. Richet oli kietonut 1 cm levyisen kautshukkinauhan mediumin vasemman käden sormien lomitse, joita hän piteli, ja saattoi siis joka hetki tuntea pitelevänsä juuri sitä kättä. Kun ilmiö tapahtui, sanoi hän: »Pitelen kautshukkinauhalla va-

rustettua kättä», ja minä vastasin: »Pitelen kättä jossa ei ole nauhaa».

Kerran jo luulin minäkin tavanneeni Eusapian petoksesta. Hän oli kynsillään raapaissut pitkin pöydän levyä, ja Johnin piti tehdä samoin. Hänen kätensä olivat silloin polvilla, ja me pitelimme niitä. Luulin silloin käden päässeeni irti — ne kun liikehtivät kokeissa hermostuneesti — samalla kun raapaisu kuului levyn alapuolelta. Mutta oli kuin John olisi arvannut ajatukseni, sillä tarttuessani lujasti käteen, kuului raapaisu uudelleen, ja sillä kertaa niin kaukaa keskeltä pöytää, ettei mediumi olisi sinne ulottunut, jollei olisi syvään kumartunut.

Vastustajien väitteillä voi olla niinkauan todennäköisyyttä, kun ne koskevat ilmiöitä pimeissä istunnoissa. Mutta havaitsimme osan sellaisista ilmiöistä kuten käsien ainekset ja niiden kosketukset, ja esineitten siirtymiset, jotka tavallisesti onnistuvat vaan pimeässä, osittaisesti valossa. Punaisen lyhdyn valossa näkyi esim. selvästi sädehtiminen mediumin pään päällä aikaisemmin mainitussa verhojen muodostamassa kolmiossa. Näissä oloissa ei ole mahdollista otaksua, että valossa tapahtuvat ilmiöt vaan ovat oikeita, pimeässä tapahtuvat petosta. Se olisi varsin ylenpalttista dualismia. Lähempänä on otaksuminen, että sama voima suorittaa ilmiöt valossa ja pimeässä. Epäilijä siis johtaa petoksen mahdollisuudesta pimeässä petoksen todellisuuteen, ja kokonaan selittämättömäksi arvotukseksi jää hänelle samojen ilmiöitten uudistuminen valossa; ei siis auta häntä edes epälogillinen menettelynsäkään. Minä sitävastoin päätän valossa tapahtuvien ilmiöitten todellisuudesta niitten mahdollisuuteen ainakin pimeässäkin; en siis ole syypää mihinkään dualismiin, eikä ole mitään selittämätöntä siinä minulle.

Molemmat ilmiösarjat tapahtuvat siis *saman* voiman kautta. Mutta minkälaatuista voimaa se on? Osittain tapahtuu ilmeistä mekanista toimintaa, mikä on mahdollista kohta kun käsi ainestuu. Iskut pöytään, kosketukset läsnäolijoihin, esineitten siirtyminen voi sillälailla tapahtua. Mitä muihin ilmiöihin tulee, niin saattaa niistä valoilmiöistä, joita näkyy pöydän yläpuolella, päättää vaikuttamassa olevan fysikalisen, siis lakiselitteisen voiman. Luulen havainneeni tämän valon säteilevän mediumin sormien päistä, jotka heikosti hohtivat. Spektroskopisesti ei näitä valoilmiöitä tietääkseni ole vielä tutkittu. Eräässä istunnossa piteli Schiapparelli mediumin oikeata kättä, minä vasenta. Mediumi istui verhoaukossa. Verhon liikkeen kautta joutui silloin Schiapparellin pää verhohuoneeseen. Siellä havaitsi hän valokipinöitten liehuvan edestakaisin, kuin ajelevan toisiaan, ja samalla tuntui käsi hipaisseen hänen ylähuultaan. Hajusta päättäen oli se mediumin käsi, joka niissä valvontaoloissa saattoi olla vaan mediumin kaksoisolennon käsi. Sitten tunsin hän kuin kostean hipaisun tehdyn poskeensa, ja sen taas kuivatun. Kun minä sitten pistin pääni verhojen lomitse verhohuoneeseen, luonnollisesti pitämällä edelleen tarkasti kiinni mediumin kädestä, näin minäkin valoilmiöitä. Tunsin samalla selvästi korvastani vedetyn, jolloin muut läsnäolijat näkivät käden mediumin ja minun pääni välillä.

Edelläkerrotut ilmiöt osottanevat kuinka monimutkaisia Eusapia-ilmiöt ovat, jotenka olisi varsin toivottavaa, että tieteelliset valiokunnat niitä edelleen tutkivat. On luonnollista, että heidän pitää olla tottuneita tekemään tieteellisiä kokeita. Tämä koskee varsinkin spiritismin fysikaa, ja siinä suhteessa on tietysti annettava etusija fysikan tutkijoille. On muuten välttämätöntä,

että he ovat ennen kokeilujaan tutkineet spiritismiä. Jolleivät sitä ole tehneet, niin ei heidän suuri oppinsa muilla aloilla auta heitä spiritismissä.

Päättökööt Eusapia-kokeet miten tahansa, joka tapauksessa on spiritismi edistynyt, ja edistyy yhä, huolimatta muutamien oppineitten ja heidän hännystelijöitensä vastustuksesta. Nykyaikainen spiritismi on jo voimakas nuorukainen verrattuna siihen lapseen, jona se oli pöydänheilumisten ensikertoja ilmetessä. Ilmiöt ovat tulleet yhä huomattavammiksi, ja siihen ovat osaltaan vaikuttaneet vastustajatkin, jotka ovat aiheuttaneet spiritistejä hankkimaan yhä luotettavampia todisteita. Vastaisissa kokeissa tullaan varmaan yhä selvemmin havaitsemaan, ettei ole kysymys mistään ihmeistä, vaan tuntemattomasta fysikasta ja fysiologiasta, siis lakiselitteisistä ilmiöistä. Tieto tästä lakimääräisyydestä riistää vastustajilta sen asean, että spiritistiset ilmiöt antavat väärän kuvan hengistä ja heidän toiminnastaan, mikä väite perustuu henkiseen ahdasnäköisyyteen. Toiseksi antaa se takeen siitä, että spiritismi tulee yhä enemmän tieteenksi; sillä vaan lakiselitteisistä ilmiöistä voidaan yleensä ajatella tieteellistä tutkimusta. Tämä kehitys johtaa luonnollisesti siihen, että seuraavalla vuosisadalla kaikki uskovat spiritismiin.

SISÄLTÖ:

	Sivu
Johdanto	3
Suomalaisen painoksen esilauseeksi.....	5
Kuinka minä tulin spiritistiksi	13
Spiritismin ilmiöoppi.....	31
Taistelu spiritismistä Milanossa.....	75

